

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi konsulipalvelulain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi konsulipalvelulakia, kansalaisuuslakia, passilakia, ulkomaalaislakia ja asevelvollisuuslakia. Esityksen tavoitteena on saada ulkoasiainministeriön hallinnoimat konsulipalvelut hoidettua joustavasti, taloudellisesti ja tehokkaasti ottaen huomioon kulloinkin käytössä olevat määrärahat ja henkilöresurssit sekä toisaalta lisääntynyt konsulipalvelujen kysyntä.

Tarkoituksena on, ettei kaikkia konsulipalveluja enää anneta kaikissa Suomen edustustoissa. Tavoitteena on erityisesti konsulipalvelujen tehokkuuden lisääminen Euroopassa, jossa etäisyydet ovat lyhyet ja rajojen ylittäminen on ongelmatonta. Lakiehdotus mahdollistaisi myös, että ulkoasiainministeriö voisi antaa konsulipalveluja. Konsulipalveluiden saatavuutta ei vähennettäisi niillä alueilla, joissa jo nyt konsulipalveluiden saatavuus esimerkiksi edustustojen harvalukuisuuden ja edustustojen välisten etäisyyksien vuoksi on haasteellista.

Konsulipalvelulain soveltamisalaa koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että konsulipalveluiksi katsottaisiin myös muussa lainsäädännössä edustustojen tehtäviksi säädetty konsulitehtävät.

Konsulipalvelulakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että laissa annettaisiin valtuus tasavallan presidentin asetuksella säätää erikseen, että konsulipalveluja antaa toinen edustusto kuin se, joka muutoin olisi toimivaltainen palvelun antamaan. Palvelut hädänalaisessa asemassa oleville sekä muut vastaavat konsulipalvelut antaisi kuitenkin se edustusto, jota kulloinkin kyseessä olevan tilanteen vakavuus ja kiireellisyys edellyttää.

Konsulipalvelulaissa ehdotetaan myös säädettäväksi ulkoasiainministeriön toimivallasta antaa konsulipalveluja. Ulkoasiainministeriö voisi antaa sellaisia konsulipalveluja, jotka soveltuvat annettavaksi ulkoasiainministeriössä ja jotka eivät edellytä konsuliasian hoitamista asianomaisessa valtiossa. Tarkempia säännöksiä ulkoasiainministeriön antamista konsulipalveluista annettaisiin tasavallan presidentin asetuksella.

Konsulipalvelulaissa ehdotetaan säädettäväksi kunniakonsuleiden tehtävistä pääosin nykytilaa vastaavasti. Kunniakonsulit voivat antaa yleistä neuvontaa ja opastusta esimerkiksi hädänalaisessa asemassa olevalle sekä muita vastaavia konsulipalveluita. Ulkoasiainministeriön antaman valtuutuksen mukaisesti kunniakonsulit voivat notaaripalveluina todistaa allekirjoituksen oikeaksi, antaa elossaolotodistuksen sekä todistaa jäljennöksen oikeaksi asiakirjasta. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi, että kunniakonsuleiden tehtäviin voisivat kuulua myös ne konsulipalvelut, joita he voivat muun lainsäädännön nojalla antaa. Käytännössä kunniakonsulit ovat näitä tehtäviä hoitaneet.

Esitykseen sisältyy lisäksi ehdotukset laeiksi kansalaisuuslain muuttamisesta, passilain muuttamisesta, ulkomaalaislain muuttamisesta sekä asevelvollisuuslain muuttamisesta. Näihin lakeihin ehdotetaan lisättäviksi asianmukaiset viittaussäännökset ehdotettuun konsulipalvelulakiin ja sen nojalla annettavaan asetukseen. Tämä on tarpeen, koska laeissa on edustustojen konsulipalvelutehtäviä koskevia toimivaltasäännöksiä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 NYKYTILA.....	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
1.1.1 Konsulipalvelulaki.....	3
1.1.2 Laki ulkoasiainhallinnosta.....	4
1.1.3 Muu lainsäädäntö.....	4
1.1.4 Konsulipalveluiden tarve ja ohjaus.....	4
1.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö.....	5
1.3 Nykytilan arviointi.....	6
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	8
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	9
4 ASIAN VALMISTELU.....	10
4.1 Valmisteluvaiheet.....	10
4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	10
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	12
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	12
1.1 Konsulipalvelulaki.....	12
1.2 Kansalaisuuslaki.....	14
1.3 Ulkomaalaislaki.....	15
1.4 Passilaki.....	16
1.5 Asevelvollisuuslaki.....	17
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	17
3 VOIMAANTULO.....	17
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA KÄSITTELYJÄRJESTYS.....	17
LAKIEHDOTUKSET.....	19
Laki konsulipalvelulain muuttamisesta.....	19
Laki kansalaisuuslain muuttamisesta.....	21
Laki ulkomaalaislain muuttamisesta.....	23
Laki passilain muuttamisesta.....	23
Laki asevelvollisuuslain 126 §:n muuttamisesta.....	24
RINNAKKAISTEKSTIT.....	25
Laki konsulipalvelulain muuttamisesta.....	25
Laki kansalaisuuslain muuttamisesta.....	28

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila**1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö****1.1.1 Konsulipalvelulaki**

Konsulipalvelulaki (498/1999) on tullut voimaan vuonna 1999. Laissa säädetään konsulipalvelujen antamisesta, ja siihen on koottu ulkoasiainhallinnon antamaan konsulipalveluun liittyvä ulkoasiainhallinnon lainsäädäntö ja konsulipalvelun antamisessa noudatettu käytäntö. Laissa on säädetty edustustoissa annettavista konsulipalveluista sekä palvelun antamisen periaatteista ja yksittäisen konsulipalvelun toteuttamistavoista.

Nykyisellä konsulipalvelulailla selkeytettiin ulkoasiainministeriön ja edustuston toimivaltajako konsulipalvelujen antajana niin, että konsulipalveluasian konkreettinen hoito kuuluu edustustolle ja ulkoasiainministeriön tehtävänä on palveluja koskeva suunnittelu, ohjaus ja valvonta.

Konsulipalvelulaissa konsulipalveluilla tarkoitetaan niitä palveluja, joista säädetään konsulipalvelulaissa ja joita voidaan antaa konsulisuhteita koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 50/1980), jäljempänä Wienin konsulisopimus, 5 artiklan perusteella. Wienin konsulisopimuksen 5 artiklan mukaisia konsulatehtäviä ovat muun muassa lähettäjävaltion ja sen kansalaisten, sekä henkilöiden että yhteisöjen etujen suojeleminen vastaanottajavaltiossa kansainvälisen oikeuden sallimissa rajoissa, lähettäjävaltion ja vastaanottajavaltion välisten kaupallisten, taloudellisten, sivistyksellisten ja tieteellisten suhteiden kehityksen edistäminen ja ystävällisten suhteiden edistäminen muilla tavoin, passien ja matkustusasiakirjojen antaminen lähettäjävaltion kansalaisille sekä viisumien tai tarvittavien asiapapereiden antaminen henkilöille, jotka haluavat matkustaa lähettäjävaltioon. Konsulipalvelulain mukaisia konsulipalveluja ovat vain osa niistä konsulatehtävistä, jotka on mainittu Wienin konsulisopimuksessa.

Konsulipalvelulaissa ei ole säädetty sellaisista konsulatehtävistä, jotka eivät koske palvelujen antamista yksityiselle henkilölle tai yhteisölle taikka joista on säädetty tai määrätty muussa laissa, esimerkiksi passilaissa (671/2006), tai asetuksessa, esimerkiksi valtioneuvoston asetuksessa kaupanvahvistajista (734/2009), tai kansainvälisessä sopimuksessa. Kansainvälisissä sopimuksissa on määrätty muun muassa oikeusavusta (Suomen ja Neuvostoliiton välinen sopimus oikeussuojasta ja oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosasioissa, SopS 48/1980) ja esimerkiksi tiedoksiannoista (Haagin riita-asiain oikeudenkäyntiä koskeva sopimus, SopS 2/1957).

Konsulipalvelulain 2 §:ssä säädetään konsulipalvelun saajasta. Pohjoismaiden kansalaisille ja Euroopan unionin kansalaisille annettavista palveluista määrätään viittaussäännösten mukaisissa kansainvälisissä sopimuksissa.

Konsulipalvelulain 8 §:ssä säädetään ulkoasiainministeriön tehtävistä konsulipalvelujen osalta. Konsulipalveluja koskeva yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat ulkoasiainministeriölle. Lain 8 §:n mukaan ulkoasiainministeriö neuvoo, ohjaa ja avustaa tarpeen mukaan edustustoa yksittäisen konsulipalvelun hoitamisessa.

Konsulipalvelulain 9 §:ssä säädetään konsulipalvelujen hoitamisesta edustustossa. Konsulipalveluja hoitavia edustustoja ovat suurlähetystöt, lähetystöt ja lähetetyn pääkonsulin, konsulin ja varakonsulin virastot. Edustuston päällikön tehtävänä on valvoa edustuston toimipiirissä konsulipalvelujen hoitamista ja vastata niiden antamisesta. Jos konsulipalvelua tarvitaan maassa, joka ei kuulu minkään edustuston toimipiiriin, ulkoasiainministeriö määrää konsulipalvelun hoitamisesta.

Konsulipalvelulain 10 §:n mukaan kunnia-konsuli voi hoitaa niitä konsulipalveluja, jotka hänelle kuuluvat tehtävänsä mukaisesti tai joita hoitamaan ulkoasiainministeriö on hänet valtuuttanut.

1.1.2 Laki ulkoasiainhallinnosta

Ulkoasiainhallinnosta annetussa laissa (204/2000) säädetään Suomen ulkoasiainhallinnon organisaatiosta, edustustojen tehtävistä ja toiminnasta sekä ulkoasiainhallinnossa toimivien virkamiesten ja muun henkilöstön asemasta. Ulkoasiainhallinnon muodostavat ulkoasiainministeriö ja ulkomaanedustukseen kuuluvat edustustot. Ulkomaanedustuksen muodostavat diplomaattiset edustustot ja konsuliedustustot. Ulkoasiainhallintolain 12 §:n mukaan edustustojen konsulitehtävistä säädetään erikseen.

1.1.3 Muu lainsäädäntö

Ulkoasiainhallinnon toimialaa koskevien lakien ohella myös muissa laeissa on useita ulkoasiainhallintoa velvoittavia säännöksiä.

Eri lakien perusteella edustustot tai edustustoissa tietyt määrättyyn tehtävään oikeutetut virkamiehet suorittavat konsulipalvelulaissa säädettyjen tehtävien lisäksi muun muassa seuraavia tehtäviä:

- myöntävät passeja ulkomailla oleskeleville Suomen kansalaisille, passilaki (671/2006),
- ottavat vastaan isyyden tunnustamisia ulkomailla, isyyslaki (700/1975),
- ottavat vastaan oleskelulupahakemuksia, ulkomaalaislaki (301/2004),
- vastaanottavat ja välittävät kansalaisuusilmoituksia, kansalaisuuslaki (359/2003),
- suorittavat erilaisia merimiehiä ja laivoja koskevia tehtäviä, merityösopimuslaki (756/2011) ja merilaki (674/1994),
- suorittavat kaupanvahvistuksia, VNA kaupanvahvistajista (734/2009),
- toimittavat 1.11.2014 lukien oleskelulupahakemuksen yhteydessä Maahanmuuttovi-

rastolle ulkomaan kansalaisen esittämän pyynnön henkilötietojensa tallettamisesta väestötietojärjestelmään, laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista (145/2014).

Edustustojen tehtävänä on myös vastaanottaa ja välittää erilaisia ilmoituksia ja hakemuksia. Tällaisia tehtäviä edustustolla on esimerkiksi asevelvollisuuslain (147/2010) ja palkkaturvalain (866/1998) nojalla.

Lisäksi ulkoasiainhallinto antaa virka-apua Suomen viranomaisille virka-apuun velvoittavien lainsäännösten perusteella ja harkinnan mukaan myös muissa tilanteissa. Lakiin perustuvaa virka-apua annetaan useimmiten oikeus-, poliisi- ja sosiaaliviranomaisille.

Ulkoasiainministeriö huolehtii ennakoöä- nestyksestä ulkomailla siten kuin vaalilaissa (714/1998) säädetään.

1.1.4 Konsulipalveluiden tarve ja ohjaus

Käytännössä konsulipalveluja annetaan tällä hetkellä kaikissa edustustoissa pois lukien kansainvälisissä järjestöissä ja yhteistyöelimissä olevat pysyvät edustustot ja erityisedustustot. Näiden edustustojen tarkoituksena on hoitaa muunlaisia tehtäviä kuin konsulipalveluja. Käytännössä myös näissä edustustoissa on joitakin konsulipalveluja annettu välttämättömissä tilanteissa, mutta varsin niukasti.

Konsulipalveluja annetaan siten kaikissa muissa suurlähetystöissä, lähetystöissä sekä lähetetyn pääkonsulin, konsulin ja varakonsulin virastoissa. Kunniakonsuli voi hoitaa niitä konsulipalveluja, jotka hänelle kuuluvat tehtävänsä mukaisesti tai joita hoitamaan ulkoasiainministeriö on hänet valtuuttanut.

Taulukko: Edustustojen konsulipalvelut vuosina 2011–2013

Edustustot/kpl	2011	2012	2013
Kuolemantapaukset	342	407	482
Pidätetyt ja vangitut	174	213	210
Rikoksen uhrin	218	183	274
Muut rikosasiat	88	91	68
Rikoksentehtävän luovuttaminen	21	18	17

Tuomittujen siirtäminen	2	8	12
Suomessa pidätetty ulkomaan kansalainen	7	17	15
Sairastapaukset	320	368	406
Olosuhdetiedustelut	93	106	124
Muu avustaminen	12 994	15 723	n/a
Elatusapuasiat (vapaaeht.)	260	246	260
Isyyden selvittäminen/tunnustaminen	177	168	195
Lasten suojelutarpeen selvittäminen	43	63	49
Lapsikaappaukset	19	28	26
Kansalaisuusasiat	93	164	230
Virka-apupyynnöt	133	105	142
Muut tiedoksiannot	301	267	203
Sukuselvitykset, virkatodistukset ja osoitetiedustelut	1 570	1 598	1 781
Jäämistöasiat	5	20	25
Notaariasiat	10 648	11 034	11 044
Väestörekisteri-ilmoitukset	11 406	10 887	9 943
Takaisinmaksusitoumukset	88	74	72
Varojen välitys talletusta vastaan	57	80	103
Taloudellinen pikkuapu	40	70	67
Yritysten avustaminen	4	4	2
Asevelvollisuusasiat	21	33	22
Edustustojen myöntämät passit	15 332	18 910	18 312
Viisumipäätökset edustustoissa	1 258 999	1 391 860	1 569 851
Edustustoissa vireille pannut oleskelulupahakemukset	11 574	13 694	14 145

Ulkoasiainministeriö ohjaa ja kouluttaa edustustojen henkilökuntaa säännöllisesti. Tarvittaessa ohjauksessa tehdään yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa.

1.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaisten lainsäädäntö

Ruotsi on muuttanut 1.1.2014 lukien käytäntöään siten, että Ruotsin kansalaisella ei ole enää mahdollisuutta anoa passia Ruotsin suurlähetystöissä Baltian maissa eikä muissa Pohjoismaissa. Ruotsin kansalaisen on matkustettava näistä maista Ruotsiin passin hakemiseksi. Sen sijaan väliaikaisia passeja myönnetään edelleen näissäkin Ruotsin suurlähetystöissä. Ruotsin lainsäädäntö ei mahdollista, että passin voisi lähettää asiakkaalle

postitse. Kyse on Ruotsin ulkoasiainhallinnon toiminnan tehostamisesta sekä säästöjen aikaansaamisesta. Muutokset eivät ole edellyttäneet muutoksia Ruotsin lainsäädäntöön. Ruotsin ulkoasiainministeriö hoitaa pääosin konsuliasioiden päivystyksen. Ruotsissa on tarkoitus kiinnittää entistä enemmän huomiota eri viranomaisten yhteistyöhön yhä vaikeammiksi muodostuvien konsulitapausten hoidossa.

Norjassa ei ole erityistä lakia konsulipalveluista. Norja tarjoaa konsulipalveluita kaikissa edustustoissaan, eikä Norja ole keskitänyt konsulipalvelujen antamista tiettyihin edustustoihinsa. Norjan ulkoasiainministeriön konsulipalvelujen rakenne muistuttaa muuten Suomen kansalaispalveluita, paitsi että Norjassa kriisiorganisaatio on konsuli-

palveluista erillinen organisaatio. Norjalla on myös edelleen päivystys jokaisessa edustustossaan. Norjan ulkoministeriö on kuitenkin käynnistänyt konsulipalvelujen osalta selvitystyön konsulipalvelujen kehittämistä ja mahdollisuudesta sulkea edustustojaan.

Saksan lainsäädäntö mahdollistaa konsulipalvelujen keskittämisen tiettyihin edustustoihin. Edustustojen konsulipalvelujen järjestämisestä edustustoissa on säädetty tarkemmin Saksan ulkoministeriön työjärjestyksessä. Saksassa konsulipalvelujen kehittämistä koskeva hanke on vasta alkuvaiheessa.

Sveitsin lainsäädännössä ei ole estettä sille, ettei kaikkia konsulipalveluja anneta kaikissa edustustoissa. Sveitsi on järjestänyt konsulipalvelujen tarjoamisen tiettyihin niin sanottuihin palvelukeskittymiin. Palvelukeskittymien perustamisen johdosta Sveitsi ei enää tarjoa kaikkia konsulipalveluja kaikissa edustustoissaan. Esimerkiksi Pohjoismaiden konsulipalvelujen tarjoamisen Sveitsi on keskittänyt Tukholmaan ja Baltian konsulipalvelujen tarjoamisen Riikaan.

Sveitsi on yli kaksi vuotta käyttänyt konsulipalvelukeskittymiä. Periaatteena on ollut poistaa palvelut edustustoista, joissa asiakasmäärät ovat vähäisiä, ja siirtää ne palvelukeskittymiin, joissa jo on osaamista ja rutineja suurien asiakasmäärien käsittelyyn. Muutokset ovat edellyttäneet voimakasta hallinnollisten ja toiminnallisten prosessien yksinkertaistamista, sillä moneen ns. laptop-suurlähetystöön jää vain lähettiläs ja kaksi asemamaasta palkattua. Palveluiden tarjoamisen näkökulmasta muutos on näkynyt jopa aikaisempaa parempana palveluna. Tästä esimerkkinä ovat liikkuvat passinmyöntöpisheet, joita on käytetty pari kertaa vuodessa sellaisissa maissa, joissa uusien passien tarve on ollut vähäistä.

1.3 Nykytilan arviointi

Nykyinen konsulipalvelulaki on ollut voimassa vuodesta 1999. Konsulipalvelulaissa on määritelty konsulipalveluiksi ne tehtävät, joita ulkoasiainhallinto hoitaa ja jotka eivät asiayhteytensä vuoksi kuulu muun lainsäädännön yhteyteen. Sen sijaan ne konsulitehtävät, joita edustustot hoitavat muun lainsäädännön perusteella, eivät nykyisen konsuli-

palvelulain mukaan ole konsulipalveluja vaan muita konsulitehtäviä. Muun lainsäädännön perusteella edustustoissa annettavia palveluja voivat olla esimerkiksi isyylain mukainen isyyden tunnustamisen vastaanottaminen tai passin myöntäminen.

Kansalaisuuslain mukaan edustustot ottavat vastaan kansalaisuuslain mukaisia ilmoituksia ja hakemuksia sekä kirjaavat nämä suoraan ulkomaalaisrekisterin kansalaisuusasioiden osarekisteriin, jonka päävastuullinen rekisterinpitäjä on Maahanmuuttovirasto. Kansalaisuuslain mukaisten asioiden käsittely edustustoissa edellyttää henkilökohtaista käyntiä edustustossa. Kansalaisuuslain mukaiset ilmoitukset ja hakemukset voidaan myös jättää kunniakonsulaattiin, joka ottaa vastaan ilmoituksen, tarkistaa henkilöllisyyden ja lähettää asian toimivaltaisen edustuston käsiteltäväksi. Syksystä 2012 lähtien kansalaisuutta on voinut hakea myös sähköisesti. Sähköinen asiointi on nopeuttanut asiointia kansalaisuusasioissa.

Oleskelulupahakemus jätetään ulkomailla Suomen edustustoon siinä maassa, jossa hakija laillisesti oleskelee. Myös oleskeluluvan hakeminen edellyttää henkilökohtaista käyntiä edustustossa. Edustusto muun muassa tarkastaa hakijan henkilöllisyyden, hakemuksen liiteasiakirjat ja ottaa biometriset tunnisteet oleskelulupakorttia varten. Tiettyjä oleskelulupia voi hakea myös sähköisessä asiointipalvelussa, mutta myös tällöin hakijan on asioitava henkilökohtaisesti edustustossa. Edustusto toimittaa oleskelulupahakemuksen liitteineen Maahanmuuttovirastolle ratkaistavaksi.

Viisumihakemus jätetään henkilökohtaisesti edustustoon tai niissä paikoissa, joissa ulkoasiainministeriö on tehnyt sopimuksen ulkoisen palveluntarjoajan kanssa, tämän toimipisteeseen. Kulloinkin toimivaltainen edustusto määräytyy Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 810/2009, jäljempänä viisumisäännöstö, säännösten mukaisesti. Viisumihakemuksen käsittelee ja ratkaisee se toimivaltaisen jäsenvaltion konsulaatti, jonka toimialueella hakija laillisesti oleskelee. Viisumisäännöksen 4 artiklan mukaisesti myös muut viranomaiset kuin konsulaatit voivat osallistua hakemusten käsitteilyyn ja niitä koskevien päätösten tekemiseen.

Näin myös esimerkiksi ulkoasiainministeriön viisumipalvelukeskus voi osallistua viisumihakemusten käsittelemiseen.

Edustustojen konsulipalvelut sekä muussa lainsäädännössä määritellyt konsultehtävät on nykyisessä lainsäädännössä määritelty siten, että kaikki suurlähetystöt ja lähetetyn virkamiehen johtamat konsulaatit ovat velvollisia antamaan kaikki edustustojen lakisääteiset palvelut. Aikoinaan näin on voitu toimia, koska palvelujen kysyntä on ollut suhteellisen vakaata, palvelujen antaminen ei ole edellyttänyt suuria perusinvestointeja ja asioiden hoitamiseen on riittänyt alan perusosaaminen. Tilanne on kuitenkin muuttunut. Tilastotietojen perusteella konsulipalvelujen sekä muiden edustustojen tarjoamien viranomaispalvelujen, erityisesti passi- ja maahan- tulopalveluiden, kysyntä on kasvanut. Erityisesti passi- ja maahan- tulopalveluiden antaminen edellyttää myös merkittäviä investointeja ja vaatii huomattavia voimavaroja. Konsulipalvelut ovat edustustoja eniten työllistävä sisältötehtävä. Niiden vaatima työ määrä on lähes 300 henkilötyövuotta. Valtionhallinnon tuottavuusohjelma kuitenkin vähentää sekä henkilöstöä että määrärahoja. Tämä edellyttää konsulipalvelujen sekä muiden edustustojen hoitamien muussa lainsäädännössä säädettyjen konsultehtävien uudelleen suunnittelua, jotta ulkoasiainhallinto voi vastaisuudessa antaa lakisääteiset palvelut.

Konsulipalvelulaissa on määritelty ulkoasiainministeriön ja edustustojen toimi- ja ratkaisuvallat. Konsulipalveluja koskeva yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat konsulipalvelulain mukaan ulkoasiainministeriölle. Konsulipalvelulain mukaan ulkoasiainministeriö valvoo, ohjaa ja neuvoo edustustoa myös yksittäisen konsulipalvelun antamisessa. Nykyisin käytännössä ulkoasiainministeriö sekä antaa konsulipalveluja että osallistuu konsulipalvelujen antamiseen esimerkiksi kriisipalveluissa ja kriisivalmiuden ylläpidossa. Ulkoasiainministeriö myös vastaa esimerkiksi edustustojen virka-ajan ulkopuolisesta puhelinpäivystyksestä suurimmalta osin. Ulkoasiainministeriössä päivystykseen ja varallaoloon liittyviä järjestelyjä kehitetään jatkuvasti palvelukyvyntä parantamiseksi, ja esimerkiksi kriisipaikalle Suomesta lähetettävissä olevat konsulikomennuskunnat

ovat jatkossakin tärkeässä asemassa. Käytännössä myös esimerkiksi vaikeiden konsulitapausten hoitaminen edellyttää edustuston ja ulkoasiainministeriön yhteistyötä yhä enemmän. Nykyisen konsulipalvelulain mukainen toimivallan jako ulkoasiainministeriön ja edustustojen välillä ei siten vastaa enää nykytilaa. Ulkoasiainministeriön on tehostettava toimintaansa ja tuettava edustustoja entistä enemmän sekä myös osallistuttava konsulipalvelujen antamiseen.

Suomen kansalainen on voimassa olevan EU-konsuliyhteistyön perusteella oikeutettu saamaan konsulisuojelua toisen jäsenvaltion edustustolta, jos Suomella ei ole edustusta kyseisessä EU:n ulkopuolisessa valtiossa. Pohjoismaiden konsuliyhteistyön perusteella Suomen kansalainen on oikeutettu saamaan konsuliapua myös toisen pohjoismaan edustustolta, jos Suomella ei ole valtiossa edustusta.

Euroopan unionin komissio antoi 14.12.2011 ehdotuksen neuvoston direktiiviksi konsuliviranomaisten unionin kansalaisille ulkomailla antamasta suojelusta, KOM(2011) 881 lopullinen (ns. konsuliapudirektiivi). Komission ehdotuksella olisi tarkoitus sopia yhteistyö- ja yhteensovittamistoimenpiteistä, joiden avulla helpotetaan konsulisuojelun antamista EU:n ulkopuolella edustusta vailla oleville EU-kansalaisille. Komission ehdotuksella pyritään selventämään erityisesti edustusta vailla olevien EU-kansalaisten nauttiman konsulisuojan sisältöä ja toimivuutta sekä konsuliviranomaisten välistä yhteistyötä. Direktiiviehdotuksen mukaan myös EU-kansalaisten perheenjäsenet, jotka eivät ole unionin kansalaisia, olisivat oikeutettuja konsulisuojaan samoin edellytyksin kuin avustavan jäsenvaltion omien kansalaisten sellaiset perheenjäsenet, jotka eivät ole EU-kansalaisia. Nykyinen konsulipalvelulaki vastaa pitkälti direktiiviehdotuksen mukaista konsulisuojelua. Direktiivi voimaantullessaan kuitenkin edellyttäneet muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Tällä hetkellä Euroopan ulkosuhdehallinnon vaikutukset ulkoasiainministeriön oman ulkomaanedustuksen toimintaan konsuliasi- oissa ovat välillisiä. Konsuliapudirektiivin valmistelun yhteydessä on kuitenkin käyty keskustelua jäsenvaltioiden välillä Euroopan

ulkosuhdehallinnon mahdollisesta roolista konsulipalvelujen antajana. Asian käsittely on kesken eikä asiasta ole saavutettu vielä yksimielisyyttä.

Suomen ulkomailla olevat kunniakonsulit ovat perinteisesti kuuluneet maamme ulkomaanedustukseen. Kunniakonsulit valvovat Suomen ja suomalaisten oikeuksia ja etuja ulkomailla yhdessä edustustojemme kanssa. He voivat neuvoa ja opastaa hädänalaiseen asemaan joutuneita tilapäisesti ulkomailla oleskelevia Suomen kansalaisia ja Suomessa pysyvästi asuvia ulkomaan kansalaisia yhteydenpidossa paikallisiin viranomaisiin tai lähimpään Suomen suurlähetystöön tai konsulaattiin. Konsulipalvelulain 10 §:n mukaan kunniakonsulit antavat niitä konsulipalveluja, jotka heille kuuluvat tehtävänsä mukaisesti tai joita suorittamaan ulkoasiainministeriö on heidät valtuuttanut. Ulkoasiainministeriö voi passilain ja ulkomaalaislain mukaisesti antaa kunniakonsulaatissa palvelevalle Suomen kansalaiselle valtuuden suorittaa eräitä passi- ja oleskelulupa-asioihin liittyviä tehtäviä. Kunniakonsulit voivat myös hoitaa kansalaisuuslain mukaisia tehtäviään. On katsottu, että kunniakonsuleiden tehtäviä on syytä selvittää. Kunniakonsuleiden toimivaltaan tulisi selvästi kuulua myös ne konsulipalvelut, joita he voivat muun lainsäädännön nojalla antaa.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on antaa konsulipalveluja tehokkaasti ja lisätä edustustoverkon toimintaedellytyksiä edustustoverkon palvelukonseptia muuttamalla. Näin ulkoasiainhallinnon tarjoamat konsulipalvelut voitaisiin edelleen antaa joustavasti, taloudellisesti ja tehokkaasti ottaen huomioon kulloinkin käytössä olevat määrärahat ja henkilöresurssit sekä toisaalta lisääntyvä konsulipalvelujen kysyntä. Tavoitteena on erityisesti konsulipalvelujen tehokkuuden lisääminen Euroopassa, jossa etäisyydet ovat lyhyet ja rajojen ylittäminen on ongelmatonta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi konsulipalvelut kattamaan konsulipalvelulaissa säädettyjen tehtävien lisäksi muussa

lainsäädännössä edustustojen tehtäviksi säädetyt konsulitehtävät.

Konsulipalvelun saajista ehdotetaan laissa säädettävän nykytilaa vastaavasti. Koska konsulipalveluiksi lainmuutoksen jälkeen katsotaan myös muussa lainsäädännössä säädetyt edustustojen konsulitehtävät, lakiin on lisätty selvyuden vuoksi säännös, jonka mukaan muussa lainsäädännössä säädettyjen konsulipalvelujen saajina voivat olla myös ulkomaalaiset siten kuin laissa erikseen säädetään. Lakiehdotuksessa on tarkoitus myös saattaa ajan tasalle lain viittaukset kansainvälisiin sopimuksiin.

Valmistelussa on päädytty siihen, että kaikkia konsulipalveluja ei ole tarkoituksenmukaista antaa kaikissa Suomen edustustoisissa. On kuitenkin pidetty tärkeänä, että sellaisissakin asemapaikoissa, joissa ei voida ylläpitää täysmittaista edustustoa, voitaisiin tarvittaessa antaa joitain konsulipalveluja. Esityksen tavoitteena on myös kehittää asiakaspalvelu ja käsittelyprosesseja teknologiaa hyödyntäen ja mahdollistaa näin konsulipalveluiden antaminen paikasta riippumattomasti tilanteissa, joissa palvelun antaminen ei välttämättä edellytä palvelun antamista asianomaisessa valtiossa. Tärkeää on myös osaamisen turvaaminen ja asiantuntemuksen ylläpitäminen ja lisääminen.

Laissa ehdotetaan säädettäväksi, että tasavallan presidentin asetuksella voidaan säätää, että konsulipalveluja voi antaa toinen edustusto kuin se, joka muutoin olisi toimivaltainen konsulipalvelun antamaan. Konsulitapausten erilaisuus huomioon ottaen sääntely on tarkoitettu kuitenkin olemaan joustava.

Palvelut hädänalaisessa asemassa oleville sekä muut vastaavat konsulipalvelut annetaan kuitenkin siinä edustustossa, jota kulloinkin kyseessä olevan tilanteen vakavuus ja kiireellisyys edellyttää.

Ulkoasiainministeriölle ehdotetaan annettavaksi toimivalta sekä osallistua konsulipalvelujen antamiseen että antaa konsulipalveluja. Tasavallan presidentin asetuksella voidaan säätää niistä konsulipalveluista, joita ulkoasiainministeriö voi antaa tai joiden antamiseen ulkoasiainministeriö voi osallistua, mikäli konsulipalvelu luonteensa puolesta soveltuu annettavaksi ulkoasiainministeriössä. Ehdotettu sääntely vastaisi pääosiltaan jo

nykyistä käytäntöä, sillä esimerkiksi edustustojen virka-ajan ulkopuolinen päivystys on pääosin siirretty ulkoasiainministeriön hoitettavaksi. Käytännössä ulkoasiainministeriö nykyisin myös antaa konsulipalveluja sekä osallistuu konsulipalvelujen antamiseen yhdessä edustustojen kanssa esimerkiksi kriisipalveluissa ja kriisivalmiuden ylläpidossa. Tavoitteena on, että konsulipalvelut, jotka voidaan antaa Suomessa, annettaisiin ulkoasiainministeriössä. Sääntelyllä pyritään myös selkeyttämään ulkoasiainministeriön ja edustustojen toimivallan jakoa konsulipalveluiden antajina.

Sähköisen asioinnin mahdollistamiseksi viranomaispalveluissa on nyt ehdotettavat säännökset muotoiltu niin, ettei niissä aseteta esteitä sähköisen asioinnin kehittämiseksi.

Laissa ehdotetaan myös säädettäväksi kunniakonsuleiden tehtävistä pääosin nykytilaa vastaavasti. On kuitenkin katsottu, että kunniakonsuleiden toimivaltaa tulisi selventää, sillä kunniakonsulit voivat hoitaa myös muun lainsäädännön mukaisia tehtäviä kuten kansalaisuusasetuksen (293/2013) mukaisen kansalaisuusilmoituksen vastaanottamisen. Tämän vuoksi laissa ehdotetaan, että kunniakonsulin tehtäviin voisivat kuulua myös ne palvelut, joita he voivat muun lainsäädännön nojalla antaa.

Koska lakiehdotus ja sen nojalla annettava asetus antavat mahdollisuuden antaa konsulipalvelut muussa kuin alueellisesti toimivaltaisessa edustustossa, edellyttää lakiehdotus, että kansalaisuuslakiin, passilakiin, ulkomaa-laislakiin sekä asevelvollisuuslakiin lisätään asianmukaiset viittaussäännökset ehdotetun konsulipalvelulain 9 §:ään ja sen nojalla annettavaan asetukseen. Tämä on tarpeen, koska kaikissa edellä mainituissa laeissa on säädetty edustustojen toimivallasta näiden lakien mukaisten viranomaistehtävien osalta.

3 Esityksen vaikutukset

Lakiehdotuksella ja sen nojalla annetulla asetuksella pyritään käyttämään ulkoasiainhallinnon henkilöstöresursseja nykyistä joustavammin, tehokkaammin ja tuottavammin. Tavoitteena on ylläpitää ja edistää ulkoasiainhallinnon asiakkaiden oikeusturvaa ja hy-

vän hallinnon takeiden toteutumista ulkoasiainhallinnon toimialaan kuuluvien konsulitehtävien hoitamisessa valtion tuottavuusohjelman määrittelemissä puitteissa. Järjestämällä konsulipalvelut ulkoasiainhallinnossa lakiehdotuksessa esitetysti varmistetaan konsulipalvelujen saatavuus ulkomailla jatkossakin sekä tarvittavan asiantuntijuuden säilyminen ulkoasiainhallinnossa.

Lakiehdotuksen arvioidaan toteutuessaan ajanmukaistavan ja selkeyttävän ulkoasiainministeriön ja edustustojen toimivallan jakoa konsulipalvelujen antajina. Lainmuutoksella arvioidaan olevan myös selkeyttävä vaikutus konsulipalvelujen käsitteeseen kansalaisen näkökulmasta.

Lakiehdotuksen mukaisella edustustoverkon palvelukonseptin muutoksella mahdollistetaan ulkoasiainhallinnolle uusia kustannustehokkaita kansainvälisiä edustautumisvaihtoehtoja. Lakiehdotus mahdollistaisi esimerkiksi niin sanottujen laptop-suurlähetystöjen perustamisen. Tämä tarkoittaisi sitä, että Suomi voisi olla edustautuneena kyseisessä maassa kevyemmällä menettelyllä ilman, että luotaisiin laajoja rakenteita, joita konsulipalvelujen tarjoaminen edellyttää.

Lakiehdotuksen ja sen nojalla annetun asetuksen seurauksena tulee olemaan se, ettei kaikkia konsulipalveluita anneta enää kaikissa konsulipalvelulaissa mainituissa edustustoissa siten kuin nykyisin. Etäisyydet konsulipalvelun saamiseksi kasvavat niillä alueilla, joilla konsulipalvelujen antaminen siirretään toiselle kuin toimivaltaiselle edustustolle. Tällä on merkitystä erityisesti silloin, kun konsulipalveluiden saaminen edellyttää henkilökohtaista asioimista edustustossa.

Suunniteltaessa konsulipalvelujen järjestämistä edustustoissa otetaan huomioon eri maiden erityispiirteet, konsulipalvelujen kysyntä eri edustustoissa, edustustojen väliset etäisyydet ja esimerkiksi konsulipalvelun saajan tosiasialliset mahdollisuudet matkustaa toisessa valtiossa sijaitsevaan edustustoon konsulipalvelun saamiseksi. Tällä pyritään varmistamaan se, että konsulipalvelulaissa tarkoitetuilla konsulipalvelun saajilla on edelleen tosiasiallinen mahdollisuus saada konsulipalveluja. Lakiehdotuksen ensisijaisena tavoitteena on tehokkaammat konsulipalvelut Euroopassa, jossa etäisyydet ovat

lyhyet ja rajojen ylittäminen on ongelmantonta. Benelux-valtiot voidaan mainita esimerkkinä tilanteesta, jossa Suomella on useita toistensa kanssa lähekkäin sijaitsevia edustustoja. Lakiehdotuksen toteuttamisessa otetaan huomioon eri valtioissa ja maanosissa esiintyvät konsulipalveluiden tarpeet ja kysyntä. Lakiehdotuksella ei vaaranneta konsulipalveluiden saatavuutta niillä alueilla, joissa jo nyt konsulipalveluiden saatavuus esimerkiksi edustustojen harvalukuisuuden ja edustustojen välisten etäisyyksien vuoksi on haasteellista.

On otettava huomioon, että palvelut hädänalaisessa asemassa oleville sekä muut vastaavat konsulipalvelut, joiden kiireellisyys ja vakavuus sitä edellyttävät, annettaisiin siinä edustustossa, jota kulloinkin kyseessä oleva tilanne edellyttää. Esimerkiksi edustustoissa, joiden konsulipalvelut on siirretty tasavallan presidentin asetuksella hoidettavaksi toisessa edustustossa, säilyy kuitenkin valmius hoitaa tarvittaessa palvelut hädänalaisille sekä muut vastaavat konsulipalvelut, mikäli konsulitapausten hoitaminen tätä edellyttää. Näin ollen lakiehdotuksella ei muuteta kansalaisen nykyistä mahdollisuutta saada hätätilanteessa apua edustustolta.

Viisumipalveluiden osalta lakiehdotuksen tarkoitus on säätää kansallisella tasolla viisumisäännöstöä täydentävästi viisumihakemusten käsittelyyn ja päätöksentekoon osallistumisesta. Lakiehdotus selventäisi suomalaisessa järjestelmässä viisumihakemusten käsittelyn ja päätöksenteon siirtämistä joko kokonaan tai osittain muihin edustustoihin tai ulkoasiainhallinnon yksiköihin. Näin voidaan toimia esimerkiksi ruuhkahuippujen tasaamiseksi. Tällaiset järjestelyt eivät pääsääntöisesti rajoittaisi viisumiasiakkaan asiointimahdollisuuksia, vaan olisivat omiaan parantamaan viisumiasioiden asiakaspalvelua.

4 Asian valmistelu

4.1 Valmisteluvaiheet

Ulkoasiainministeriö laati ulkoasianneuvos Antti Sierlan johdolla selvityksen Suomen edustautuminen ulkomailla, joka annettiin 11 päivänä syyskuuta 2009 (Selvitys Suomen edustautumisesta maailmalla). Selvityksessä

on tarkasteltu muun muassa valtionhallinnon tuottavuusohjelmasta johtuvia edustustoverkon kehittämistarpeita ja edustustojen lakisääteisiä tehtäviä. Selvityksessä todettiin, että konsulipalvelujen kehittämisen keinona voidaan käyttää edustustojen konsulitehtäviä ja vastaavia viranomaistehtäviä sääntelevän lainsäädännön muutoksia.

Ulkoasiainministeriö antoi ulkoasiainneuvos Christer Michelssonin johdolla valmistellun ulkoasiainministeriön kansalaispalveluja koskevan strategiatyön 10 päivänä toukokuuta 2012 (Kansalaispalvelustrategia 2015). Kansalaispalvelustrategiassa on otettu huomioon muutokset toimintaympäristössä sekä supistuvat määrärahat ja henkilöresurssit. Strategiatyön puitteissa aloitetuilla kehityshankkeilla on pyritty parantamaan edustustojen toimintaedellytyksiä, muokkaamaan tehtävärakennetta voimavaroja vastaavaksi sekä karsimaan niitä tehtäviä, jotka eivät ole edustustojen lakisääteisiä tehtäviä ja jotka voidaan hoitaa esimerkiksi suorien viranomaisyhteyksien avulla.

Ulkoasiainministeriö asetti 20 päivänä joulukuuta 2012 kansalaispalveluita koskevan hankkeen osana laajempaa edustustoverkon kehittämistä (Edustustoverkon kehittäminen ja kansalaispalvelut -hanke). Ulkoasiainministeriö asetti 27 päivänä syyskuuta 2013 kyseisen, alivaltiosihteeri Peter Stenlundin johtaman hankkeen alaisen työryhmän valmistelemaan ehdotuksen konsulipalvelulain muuttamiseksi. Työryhmän on toimeksiantonsa mukaisesti tullut laajentaa konsulipalvelulain soveltamisala kattamaan myös muussa lainsäädännössä säädetyt edustustojen viranomaistehtävät. Lainmuutoshankkeen keskeinen tavoite on ollut joustavoittaa konsulipalvelujen järjestämistä siten, ettei jokaisessa Suomen ulkomaanedustustossa anneta kaikkia konsulipalveluja.

4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Ehdotuksesta pyydettiin lausunnot seuraavilta tahoilta: valtioneuvoston kanslia, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, puolustusministeriö, sisäministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö,

työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, tasavallan presidentin kanslia, oikeuskanslerinvirasto, eduskunnan kanslia, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS), Helsingin kaupungin kaupunginkanslia, Helsingin kaupungin terveys- ja sosiaalivirasto, Ilmatieteen laitos, Kansaneläkelaitos, Keskusrikospoliisi, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Kriisinhallintakeskus (CMC), Länsi-Suomen maistraatti Pietarsaaren yksikkö, Maahanmuuttovirasto, Matkailun edistämiskeskus, Onnettomuustutkintakeskus, Poliisihallitus, Seismologian instituutti, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Vantaan kaupungin kansallinen sosiaali- ja kriisipäivystys, Väestörekisterikeskus, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Evankelis-luterilainen kirkko, Finanssialan keskusliitto ry, Finavia Oyj, Finnair Oyj, Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry, Kaapatut Lapset ry., Kirkkohallitus, Pelastakaa Lapset ry., Suomen Hautaustoitosten Liitto ry., Suomen Kuntaliitto ry, Suomen matkatoimistoalan liitto ry, Suomen Punainen Risti, Suomi-Seura ry ml. Ulko-suomalaisparlamentti, Tapaturmavakuutus-

laitosten liitto ry, Ulkoasiainhallinnon virkailijayhdistys UHVY ry, ja Wärtsilä Oy. Lisäksi Suomen edustustoilta pyydettiin lausuntoa.

Valmistelun aikana on kuultu Maahanmuuttoviraston, sisäasiainministeriön, Helsingin sosiaaliviraston, Poliisihallituksen, maistraatin sekä valtiovarainministeriön edustajia. Lisäksi kuultiin Kaapatut Lapset ry:n edustajaa.

Lakimuutosta koskeva hanke esiteltiin oikeusministeriön ylläpitämällä otakantaa.fi-verkkosivulla ja hallituksen esityksestä oli kaikilla mahdollisuus antaa lausuntonsa. Lakimuutosta koskevasta hankkeesta järjestettiin myös kaikille avoin keskustelutilaisuus ulkoasiainministeriössä.

Edustustoverkon palvelukonseptin muutosmahdollisuutta ja joustavuutta antaa konsulipalveluja edustustoissa ja ulkoasiainministeriössä pidettiin yleisesti hyvänä ja kannatettavana. Useassa lausunnossa pidettiin myös tärkeänä, että palvelut hädänalaisille sekä muut vastaavat konsulipalvelut säilyvät ennallaan. Lausunnoista on laadittu ulkoasiainministeriössä erillinen yhteenvedo. Laki ehdotuksia ja niiden perusteluja on tarkistettu saatujen lausuntojen johdosta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Konsulipalvelulaki

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä säädetään konsulipalvelulain soveltamisalasta.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että konsulipalvelulailla säädetään niistä konsulisuhteita koskevan Wienin konsulisopimuksen 5 artiklassa tarkoitetuista konsulitehtävistä, joiden hoitaminen kuuluu ulkoasiainhallinnon tehtäviin konsulipalvelulain tai muun lainsäädännön nojalla. Pykälässä viitattaisiin muualla laissa juuri edustustolle säädettäviin konsulitehtäviin. Tällaisia säännöksiä on esimerkiksi isyyslaissa, passilaissa ja ulkomaalaislaissa. Edustustoille on muun muassa näissä edellä mainituissa laeissa määritelty erilaisia konsulitehtäviä kuten isyyden tunnistamisen vastaanottaminen tai passihakemuksen vastaanottaminen edustustossa. Lailla laajennettaisiin siten konsulipalvelujen käsitettä. Konsulipalveluilla tarkoitettaisiin sekä niitä palveluja, joista säädetään konsulipalvelulaissa, että niitä palveluja, jotka muussa lainsäädännössä on säädetty edustustojen tehtäviksi ja joita voidaan antaa Wienin konsulisopimuksen 5 artiklan perusteella.

2 §. *Konsulipalvelun saaja.* Pykälässä säädetään konsulipalvelun saajista. Ehdotettu sääntely vastaisi pääasiallisesti nykyisen lain 2 §:ssä säädettyä. Koska 1 §:ä ehdotetaan muutettavaksi siten, että konsulipalvelut käsittäisivät myös muussa lainsäädännössä edustustoille säädetyt konsulitehtävät, joiden saajina voivat olla myös ulkomaalaiset, ehdotetaan 2 §:ään lisättäväksi tätä koskeva uusi 4 momentti.

Pykälän 2 momentissa säädetään Euroopan unionin kansalaisen oikeudesta saada palveluja toisen jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta. Voimassa olevaan konsulipalvelulakiin sisältyvä viittaus Euroopan yhteisön perustamissopimukseen on vanhentunut. Lainkohtaa ehdotetaan muutettavaksi viittaamaan Euroopan unionin toiminnasta

tehdyn sopimuksen 20 artiklan 2 kohdan c alakohtaan.

Pykälän uudessa 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi konsulipalvelujen saajista silloin kuin konsulipalvelu annetaan edustustossa muun lainsäädännön perusteella. Säännös on tarkoitettu selventämään sitä, ketkä voivat olla konsulipalvelujen saajia silloin, kun konsulipalvelusta säädetään muussa lainsäädännössä. Tällaisia säännöksiä on esimerkiksi isyyslaissa, ulkomaalaislaissa sekä valtioneuvoston asetuksessa kaupanvahvistajista. Muussa lainsäädännössä säädettyihin edustustojen palveluihin voivat olla oikeutettuja Suomen kansalaisten lisäksi myös ulkomaan kansalaiset.

8 §. *Konsulipalvelujen suunnittelu, ohjaus ja valvonta.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi konsulipalvelujen yleisestä valvonnasta. Pykälään olisi koottu konsulipalvelujen yleistä suunnittelua, ohjausta ja valvontaa koskevat säännökset. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi ulkoasiainministeriön roolista siten, ettei säännöksessä enää viitattaisi yksittäiseen konsulipalveluun. Lisäksi uusi 3 momentti korvaisi nykyisen lain 9 §:n 2 momentin. Sääntely vastaisi asiallisesti nykyisen lain 8 §:n 2 momentissa ja 9 §:n 2 momentissa säädettyä.

9 §. *Konsulipalvelujen järjestäminen ulkoasiainhallinnossa.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi konsulipalveluiden järjestämisestä ulkoasiainhallinnossa. Lisäksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi valtuutussäännös, jonka nojalla voidaan erikseen säätää, että konsulipalveluja voi antaa toinen edustusto kuin se, joka muutoin olisi toimivaltainen konsulipalvelun antamaan. Pykälään ehdotetaan myös valtuutussäännöstä, jonka nojalla voitaisiin säätää konsulipalveluista, joita voidaan antaa joko kokonaan tai osittain ulkoasiainministeriössä. Palvelut hädänalaisessa asemassa oleville sekä muut vastaavat konsulipalvelut antaisi kuitenkin se edustusto, jota kulloinkin kyseessä olevan tilanteen vakavuus ja kiireellisyys edellyttää.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, mitkä edustustot antavat konsulipalveluja. Ulkoasiainhallintolain 5 §:ssä säädetään ulkomaanedustukseen kuuluvista edustustoista. Ulkomaanedustuksen muodostavat diplomaattiset edustustot ja konsuliedustustot. Diplomaattisiin edustustoihin kuuluvat eri valtioissa olevat suurlähetystöt ja lähetystöt sekä kansainvälisissä järjestöissä ja yhteistyöelimissä olevat pysyvät edustustot ja erityisedustustot. Lähetetyn virkamiehen johtamiin konsulaatteihin kuuluu pääkonsulaatteja, konsulaatteja, varakonsulaatteja ja konsulitoimipaikkoja. Ulkoasiainhallintolaissa ei ole erikseen säädetty, mitkä edustustoista antavat konsulipalveluja. Ulkoasiainhallintolain 12 §:n mukaan edustustojen konsulitehtävistä säädetään erikseen. Voimassa olevassa konsulipalvelulaissa kansainvälisissä järjestöissä ja yhteistyöelimissä olevat pysyvät edustustot ja erityisedustustot on rajattu konsulipalveluja antavien edustustojen ulkopuolelle. Näiden edustustojen poissulkeminen on edelleen tarkoituksenmukaista. Konsulipalveluja hoitavia edustustoja olisivat siten suurlähetystöt, lähetystöt, pääkonsulaatit, konsulaatit, varakonsulaatit ja konsulitoimipaikat.

Edellä mainitut edustustot antaisivat konsulipalvelut toimipiirissään. Edustustojen toimipiirit määräytyvät sen mukaisesti, miten edustustojen toimipaikoista säädetään tasavallan presidentin asetuksella. Lisäksi tasavallan presidentti voi valtuuttaa suurlähetystön tai lähetystön päällikön toimimaan diplomaattisena edustajana asemamaan lisäksi toisessa valtiossa (sivuakkreditointi).

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuus antaa konsulipalveluja toisessa edustustossa kuin siinä, joka muutoin olisi toimivaltainen konsulipalvelun antamaan. Konsulipalvelun siirtämisestä toiseen kuin toimivaltaiseen edustustoon säädettäisiin 1 momentin valtuutussäännöksen nojalla tasavallan presidentin asetuksella.

Konsulitapaukset voivat kuitenkin olla erilaisia luonteeltaan ja saattavat esimerkiksi hätätapauksessa edellyttää tapauksen välitöntä hoitamista paikan päällä. Palvelut häädänalaisessa asemassa oleville sekä muut vastaavat konsulipalvelut antaisi siten se edustusto, jota kulloinkin kyseessä olevan tilanteen vakavuus ja kiireellisyys edellyttää.

Muita vastaavia konsulipalveluja, jotka annettaisiin toimivaltaisessa edustustossa, jos tilanteen vakavuus, kiireellisyys tai muut vastaavat syyt sitä edellyttävät, voisivat olla esimerkiksi palvelut lapsikaappaustapauksissa tai lastensuojelua koskevista tilanteista sekä kriisipalvelut. Harkinnan konsulipalvelun antamisesta tällaisessa tilanteessa tekisi edustusto tapauskohtaisesti. Palvelun aloittaminen ei edellyttäisi ulkoasiainministeriön päätöstä. Tarvittaessa ulkoasiainministeriö voisi kuitenkin määrätä konsulipalvelun antamisesta tietyssä edustustossa, jos konsulitapauksen hoitaminen sitä edellyttää.

Tasavallan presidentin asetuksella voitaisiin konsulipalveluja siirtää myös siten, että ainoastaan tietyt erikseen määritellyt konsulipalvelut siirrettäisiin toiselle edustustolle kuten esimerkiksi passipalvelut.

Säädettäessä tasavallan presidentin asetusta konsulipalvelujen antamisesta muussa kuin toimivaltaisessa edustustossa otettaisiin huomioon muun muassa edustustojen antamien konsulipalvelujen kokonaismäärä, etäisyydet eri edustustojen välillä, kyseisen edustuston toimipiirissä vallitsevat olosuhteet sekä muut vastaavat näkökohdat. Huomioon otettaisiin niin viranomaisyhteistyössä esiintuodut näkökohdat edustustoista konsulipalvelujen antajina kuin konsulipalvelujen saajien tosiasialliset mahdollisuudet saada asiansa hoidetuksi. Arvioitaessa tasavallan presidentin asetusta otetaan siten huomioon edustustoverkon riittävän palveluverkoston ja palvelutason säilyminen.

Pykälän 2 momentissa on säädetty ulkoasiainministeriön mahdollisuudesta määrätä konsulipalvelun antamisesta silloin, kun konsulipalvelua tarvitaan maassa, joka ei kuulu minkään edustuston toimipiiriin. Tämä vastaa asiallisesti nykyisen lain 9 §:n 3 momenttia.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi ulkoasiainministeriölle toimivalta antaa konsulipalveluja tai osallistua konsulipalvelujen antamiseen. Ulkoasiainministeriö voisi antaa konsulipalvelun, jos konsulipalvelun antaminen ei edellytä paikallaoloa asianomaisessa valtiossa ja jos konsulipalvelu muutoin soveltuu annettavaksi ulkoasiainministeriössä. Tasavallan presidentin asetuksella säädettäisiin tarkemmin niistä konsulipal-

veluista, joita voidaan antaa joko kokonaan tai osittain ulkoasiainministeriössä. Tällaisia konsulipalveluja voisivat olla esimerkiksi edustustojen päivystyspuhelinpalvelun hoitaminen, laajamittaisten hakemusasioiden käsittelyyn osallistuminen ja kriisivalmiuden ylläpitäminen. Teknologian kehitys voi mahdollistaa sen, että ulkoasiainministeriö voisi antaa konsulipalveluja yhä enenevässä määrin. Tämän vuoksi sääntelyn on tarkoitus olla joustava mahdollistaen tulevan kehityksen, jossa ulkoasiainministeriön rooli konsulipalvelun antajana olisi entistä tärkeämpi.

10 §. Kunniakonsulit. Pykälässä säädetään kunniakonsuleiden toimivallasta konsulipalveluiden antajina. Pykälässä ehdotetaan täsmennettäväksi kunniakonsuleiden toimivallan perusteet. Pykälä vastaisi pääasiallisesti nykyistä 10 §:ä. Kunniakonsuleiden tehtävänä on ulkoasiainministeriöltä saamiensa ohjeiden ja valtuutuksen mukaisesti ja toimivaltansa rajoissa edustaa Suomea ja valvoa Suomen kansalaisten etuja ja oikeuksia. Erillinen valtuutus palvelun antamiseen koskee käytännössä eräitä konsulipalvelulaissa määriteltyjä notaaripalveluja. Pykälässä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että kunniakonsuleiden tehtäviin voisivat kuulua myös ne konsulipalvelut, joita he voivat muun lain-säädännön nojalla antaa. Pykälään ehdotettu täsmennys ei kuitenkaan muuttaisi asiallisesti kunniakonsuleiden tehtäväkuvaa, vaan vastaisi jo nyt voimassa olevaa käytäntöä.

1.2 Kansalaisuuslaki

10 §. Adoptiolapsi. Pykälässä säädetään adoptiolapsen kansalaisuudesta. Pykälän viittaukset ottolapseen, ottovanhempiin ja lapsiksiottamiseen ehdotetaan muutettavaksi adoptiolain (22/2012) käsitteistön mukaisiksi.

27 §. Kaksitoista vuotta täyttänyt adoptiolapsi. Pykälässä säädetään 12-vuotiaan adoptiolapsen kansalaisuudesta. Pykälän viittaukset ottolapseen, ottovanhempiin ja lapsiksiottamiseen ehdotetaan muutettavaksi adoptiolain (22/2012) käsitteistön mukaisiksi.

34 §. Kansalaisuuden säilyttäminen täytettäessä 22 vuotta. Pykälässä säädetään Suomen kansalaisuuden säilyttämisestä 22 vuotta

täytettäessä. Pykälän 2 momentin 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettua ilmoituksen henkilön halusta säilyttää Suomen kansalaisuus on voinut antaa Suomen diplomaattiselle edustustolle tai lähetetyn virkamiehen johtamalle konsulaatille. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi edustustoista yhteneväisesti konsulipalvelulain kanssa. Tällöin edustustojen määritelmä olisi yhteneväinen sekä konsulipalvelulaissa että kansalaisuuslaissa. Ilmoituksen voisi siten antaa konsulipalveluja hoitavaan Suomen edustustoon, joita ovat suurlähetystöt, lähetystöt, pääkonsulaatit, konsulaatit, varakonsulaatit ja konsulitoimipaikat. Edustusto määräytyisi konsulipalvelulain 9 §:n ja sen nojalla annetun asetuksen perusteella. Kansalaisuuslain 51 §:n 2 momentin mukaan kansalaisuuslain mukaisten tehtävien hoitamisesta Suomen edustustoissa säädettäisiin tarkemmin konsulipalvelulain 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

40 §. Viranomaisten keskinäinen ilmoitusvelvollisuus. Pykälän 3 momentissa säädetään edustuston ilmoitusvelvollisuudesta väestötietojärjestelmään, kun edustusto on saanut ilmoituksen henkilön halusta säilyttää Suomen kansalaisuutensa tai kun edustusto on antanut Suomen passin 18–21-vuotiaalle henkilölle. Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin Suomen edustusto yhteneväisesti konsulipalvelulain kanssa.

Kansalaisuuslain 51 §:n 2 momentin mukaan kansalaisuuslain mukaisten tehtävien hoitamisesta Suomen edustustoissa säädettäisiin tarkemmin konsulipalvelulain 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

43 §. Kanssahakija hakemuksessa ja ilmoituksessa. Pykälän 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Momentissa viitataan pohjoismaan kansalaisia koskeneeseen 30 §:n 2 momenttiin, joka kumottiin lainmuutoksen 579/2011 yhteydessä. Tällöin olisi tullut myös kumota tarpeettomana 43 §:n 2 momentti. Aikaisemmin voimassa olleen 30 §:n 2 momentin mukaan henkilö, joka oli menettänyt Suomen kansalaisuuden ja oli sen jälkeen ollut keskeytyksettä Islannin, Norjan, Ruotsin tai Tanskan kansalainen, sai ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos hänen varsinainen asuntonsa ja kotinsa oli Suomessa. Nykyisin entinen Suomen kansalainen saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden 29 §:n

1 momentin perusteella ilman lisäedellytyksiä.

44 §. Hakemuksen ja ilmoituksen vireillepano. Pykälän 1 momentissa säädetty Suomen kansalaisuudesta vapautumishakemus sekä ilmoitus suomalaisen miehen lapsesta ja adoptiolapsesta sekä 29 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus on voimassa olevan kansalaisuuslain mukaan tullut jättää siihen edustustoon, jonka toimipiirissä hakija on asunut. Hallituksen esityksessä kansalaisuuslaista (235/2002) edustusto on määritelty diplomaattiseksi edustustoksi, lähetetyn virkamiehen johtamaksi konsulaatiksi tai kunnia-konsulaatiksi.

Konsulipalvelulaissa konsulipalveluja hoitavat edustustot on määritelty siten, että konsulipalveluja hoitavia edustustoja ovat suur-lähetystöt, lähetystöt, pääkonsulaatit, konsulaatit, varakonsulaatit ja konsulitoimipaikat. Kunnia-konsulaateista on säädetty erikseen ja heidän toimivaltansa on rajallisempi kuin edustuston, sillä he voivat vain ottaa hakemuksen tai ilmoituksen vastaan ja tarkistaa asianosaisen henkilöllisyyden.

Pykälässä ehdotetaankin säädetäväksi edustustoista yhteneväisesti konsulipalvelulain kanssa. Tällöin edustustojen määritelmä olisi yhteneväinen sekä konsulipalvelulaissa että kansalaisuuslaissa. Kansalaisuuslain 51 §:n 2 momentin mukaan kansalaisuuslain mukaisten tehtävien hoitamisesta Suomen edustustoissa säädetäisiin tarkemmin konsulipalvelulain 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

Konsulipalvelulain 9 § ja sen nojalla annettu asetus ei koske kunnia-konsuleita. Pykälässä tarkoitettu hakemus tai ilmoitus voidaan siten jättää edelleen kunnia-konsulille, joka tarkastaa ilmoituksen tai hakemuksen jättäneen henkilöllisyyden ja välittää asiakirjat edelleen edustustolle.

Lisäksi viittaus ottopolapseen ehdotetaan muutettavaksi adoptiolain (22/2012) käsitteistön mukaiseksi.

46 §. Lisäselvitysten hankkiminen. Pykälän 3 momentissa säädetään, että edustusto voi Maahanmuuttoviraston pyynnöstä hankkia hakijalta lisäselvitystä.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että edustuston määritelmä olisi yhteneväinen konsulipalvelulain kanssa.

Kansalaisuuslain 51 §:n 2 momentin mukaan kansalaisuuslain mukaisten tehtävien hoitamisesta Suomen edustustoissa säädetäisiin tarkemmin konsulipalvelulain 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

51 §. Tarkemmat säännökset. Konsulipalvelujen järjestämistä ulkoasiainhallinnossa koskevan muutosehdotuksen seurauksena pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan siitä, mitkä Suomen edustustoista hoitavat kansalaisuuslaissa edustustolle säädettyjä tehtäviä, säädetäisiin konsulipalvelulain 9 §:ssä. Näin kansalaisuuslain mukaisen tehtävän kuuluminen sinänsä Suomen edustuston toimivaltaan määräytyisi kansalaisuuslain mukaisesti, kun taas tehtävien hoitamisesta Suomen edustustoissa säädetäisiin tarkemmin konsulipalvelulain 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

Kansalaisuuslain viittaus konsulipalvelulain säännöksiin toimivaltaisesta edustustosta koskisi jokaista kansalaisuuslain mukaista menettelyä edustustoissa. Sen sijaan kunnia-konsulaattien tehtäviä muutos ei koskisi.

1.3 Ulkomaalaislaki

213 a §. Konsulipalvelujen antaminen Suomen edustustoissa. Ulkomaalaislakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka koskisi tämän lain mukaisten tehtävien hoitamista Suomen edustustoissa. 213 a §:n mukaan ulkomaalaislain mukaisten tehtävien hoitamisesta Suomen edustustoissa säädetäisiin tarkemmin konsulipalvelulain 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa. Kyseinen viittaus koskisi ulkomaalaislain 29 §:n 3 momentissa määriteltyä Suomen edustustoa sekä myös niitä yksittäisiä tapauksia, joissa ulkomaalaislaissa käytetään Suomen edustustosta nimitystä edustusto taikka Suomen diplomaatti- ja konsuliedustusto. Ehdotetussa konsulipalvelulain 9 §:ssä on lueteltu konsulipalveluja hoitavat edustustot, jotka kattavat myös ulkomaalaislaissa tarkoitettut Suomen edustustot.

Suomen edustustoa koskeva viittaus ei kata ulkomaalaislaissa mainittua muuta Suomen edustustoa, jonka osalta tavallisesti edellytetään, että ulkoasiainministeriö on antanut tarvittavan valtuuden kyseisessä edustustossa

palvelevalla nimetyllä Suomen kansalaiselle. Tällaisena muuna Suomen edustustona pidetään muun ohella kunniakonsulaattia. Suomen edustustoa koskeva viittaus ei myöskään kata nimenomaisesti kunniakonsulaatteihin kohdistuvia viittauksia. Edellä mainittujen muiden Suomen edustustojen osalta palveluverkkoa voidaan säädellä ulkoasiainministeriön toimesta, joka päättää missä tapauksissa näissä toimiville henkilöille annetaan valtuutuksia.

Suomen edustustojen ulkomaalaislain mukaiset tehtävät on lueteltu ulkomaalaislain eri kohdissa. Esimerkkinä mainittakoon ulkomaalaislain 69 §:n 1 momentti, jossa säädetään Suomen diplomaatti- tai konsuliedustuston toimivaltaiseksi ottamaan vastaan oleskelulupahakemus ulkomailla olevalta henkilöltä. Näin ulkomaalaislain mukaisen tehtävän kuuluminen sinänsä Suomen edustuston toimivaltaan määräytyisi ulkomaalaislain mukaisesti, kun taas tehtävien hoitamisesta Suomen edustustoissa säädettäisiin tarkemmin konsulipalvelulain 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

Viisumipalveluiden osalta viisumihakemusten käsittelyyn ja päätöksentekoon osallistuvista viranomaisista säädetään viisumisäännösten 4 artiklan 1–4 kohdissa. Alueellisesti toimivaltainen edustusto määräytyy puolestaan viisumisäännösten 6 artiklan säännösten mukaisesti. Viisumiasioiden osalta ulkomaalaislain 213 a §:n säännös täydentäisi kansallisella tasolla viisumisäännösten sääntelyä.

1.4 Passilaki

37 a §. *Konsulipalvelujen antaminen Suomen suurlähetystöissä ja konsulaateissa.* Passilain 37 a §:ksi ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka koskisi passilain mukaisten palveluiden antamista Suomen suurlähetystöissä ja konsulaateissa. Konsulaatit määritellään passilaissa lähetetyn virkamiehen johtamiseksi, mutta tämä määre on kuitenkin jätetty pois säännöksen otsikosta sen tiivistämiseksi.

Passilaissa Suomen suurlähetystöllä ja lähetetyn virkamiehen johtamalla konsulaateilla viitataan samoihin ulkoasiainhallinnon vi-

ranomaisiin, joihin esimerkiksi ulkomaalaislaissa viitataan käsitteellä Suomen edustusto. Ehdotetussa konsulipalvelulain 9 §:ssä on lueteltu konsulipalveluja hoitavat edustustot, jotka kattavat myös passilaissa tarkoitettujen Suomen suurlähetystöt ja konsulaatit.

Ehdotetun säännöksen mukaan passilain mukaisten palveluiden antamisesta Suomen suurlähetystöissä ja lähetetyn virkamiehen johtamissa konsulaateissa säädetään tarkemmin konsulipalvelulain 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

Suomen suurlähetystöjen ja lähetetyn virkamiehen johtamien konsulaattien tehtävät on lueteltu passilain eri kohdissa. Esimerkkinä mainittakoon passilain 6 §:n 2 momentti, jonka mukaan ulkomailla oleskeleva Suomen kansalainen voi hakea passia Suomen suurlähetystöstä tai lähetetyn virkamiehen johtamasta konsulaatista. Näin passilain mukaisen tehtävän kuuluminen sinänsä Suomen suurlähetystön tai lähetetyn virkamiehen johtaman konsulaatin toimivaltaan määräytyisi passilain mukaisesti, kun taas palvelujen antamisesta Suomen suurlähetystössä tai lähetetyn virkamiehen johtamassa konsulaatissa säädettäisiin tarkemmin konsulipalvelulain 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

Mainittakoon, että passilaissa on mainittu myös tilanteista, joissa passiasian on toimivaltainen käsittelemään sellainen muu Suomen edustusto, jossa palvelevan nimetyn Suomen kansalaisen ulkoasiainministeriö on oikeuttanut myöntämään passeja. Tällainen säännös sisältyy esimerkiksi myös edellä mainittuun passilain 6 §:n 2 momenttiin. Suomen suurlähetystöä tai lähetetyn virkamiehen johtamaa konsulaattia koskeva viittaus ei kata passilaissa mainittua sellaista muuta Suomen edustustoa, jossa palvelevan nimetyn Suomen kansalaisen ulkoasiainministeriö on oikeuttanut myöntämään passeja. Passilaissa tarkoitettuna sellaisena muuna Suomen edustustona pidetään muun ohella kunniakonsulaattia. Tällaisten muiden Suomen edustustojen osalta palveluverkkoa voidaan säädellä ulkoasiainministeriön toimesta, joka päättää missä tapauksissa näissä toimiville henkilöille annetaan passinmyöntöoikeuksia.

1.5 Asevelvollisuuslaki

126 § *Tiedoksianto ulkomailla asuvalle ja muu tiedonkulku*

Pykälässä säännellään Suomen edustustojen asevelvollisuuslain tiedoksiantoa koskevista tehtävistä. Konsulipalvelulaissa konsulipalveluja hoitavat edustustot on määritelty siten, että konsulipalveluja hoitavia edustustoja ovat suurlähetystöt, lähetystöt, pääkonsulaatit, konsulaatit, varakonsulaatit ja konsulitoimipaikat. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että edustuston määritelmä olisi yhteneväinen konsulipalvelulain kanssa.

Konsulipalvelujen järjestämistä ulkoasiainhallinnossa koskevan muutosehdotuksen seurauksena pykälään ehdotetaan lisättäväksi lisäksi uusi 3 momentti, jonka mukaan asevelvollisuuslain mukaisten tehtävien hoitamisesta Suomen edustustoissa säädettäisiin tarkemmin konsulipalvelulain 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa. Näin asevelvollisuuslain mukaisen tehtävän kuuluminen siinänsä Suomen suurlähetystön tai lähetetyn virkamiehen johtaman konsulaatin toimivaltaan määräytyisi asevelvollisuuslain mukaisesti, kun taas palvelujen antamisesta Suomen suurlähetystössä tai lähetetyn virkamiehen johtamassa konsulaatissa säädettäisiin tarkemmin konsulipalvelulain 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

Viittaus konsulipalvelulain säännöksiin toimivaltaisesta edustustosta koskisi siten asevelvollisuuslaissa edustustojen tehtäviksi säädettyjä tehtäviä.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotettu laki konsulipalvelulain muuttamisesta sisältää eräitä valtuuksia tasavallan presidentin asetuksen antamiseen. Ehdotuksen mukaan tasavallan presidentin asetuksella säädettäisiin konsulipalvelujen antamisesta toisessa edustustossa kuin siinä, joka muutoin olisi toimivaltainen antamaan konsulipalvelun ja konsulipalvelujen antamisesta ulkoasiainministeriössä.

3 Voimaantulo

Lain täytäntöönpanotoimet edellyttävät tasavallan presidentin asetuksen laatimista. Lisäksi lakimuutoksen täytäntöönpano edellyttää ulkoasiainhallinnon työntekijöiden kouluttamista ja ohjeistamista sekä kansalaisille tiedottamista konsulipalvelulain muutoksista. Lain muutokset ehdotetaan tuleviksi voimaan kuitenkin mahdollisimman pian.

4 Suhde perustuslakiin ja käsitteilyjärjestys

Perustuslain 119 §:n mukaan valtiolla voi olla keskushallinnon lisäksi alueellisia ja paikallisia viranomaisia. Valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista säädetään lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Valtion hallinnon alue- ja paikallishallinnon perusteista säädetään niin ikään lailla (HE 1/1998 vp, s. 174/II; PeVL 5/2008 vp, s. 2/I; PeVL 21/2009 vp, s. 2). Valtionhallinnon yksiköistä ja niiden alueellisesta toimivallasta voidaan säätää asetuksella. Lakiehdotuksessa edustustojen palveluverkon yksityiskohtaisesta järjestelystä konsulipalveluja koskevilta osin sekä ulkoasiainministeriössä annettavista konsulipalveluista säädettäisiin tasavallan presidentin asetuksella.

Perustuslain 80 §:n nojalla asetuksenantovaltaa voidaan osoittaa tasavallan presidentille laissa säädetyin valtuuden nojalla, asetuksenantovallan kuuluessa pääsääntöisesti valtioneuvostolle. Säännöksen perustelujen mukaan asetuksenantovallan säätäminen presidentille on perusteltua lähinnä sellaisissa asioissa, joissa asetuksenantovalta liittyy presidentin erityisiin toimivaltuuksiin tai hänen asemaansa valtion päämiehenä.

Ulkoasiainhallintolain 11 §:n 1 momentti sisältää valtuuttavan säännöksen edustustojen sijaintipaikkoja koskevien säännösten antamisesta tasavallan presidentin asetuksella. Kunniakonsulaatteja lukuun ottamatta kaikkien edustustojen ja edustustoihin kuuluvien erillisten toimintayksikköjen sijaintipaikoista säädetään tasavallan presidentin asetuksella. Lisäksi tasavallan presidentti voi valtuuttaa suurlähetystön tai lähetystön päällikön toimimaan diplomaattisena edustajana asema-

maan lisäksi toisessa valtiossa. Tasavallan presidentin asetus säätelee siten edustustojen toimipiirit. Ulkoasiainhallintolain mukainen asetuksenantovalta liittyy presidentin erityisiin toimivaltuuksiin ja hänen asemaansa valtion päämiehenä.

Perustuslain 126 §:n nojalla tasavallan presidentti määrää tehtävään myös edustustojen päälliköt, jotka konsulipalvelulain mukaan vastaavat myös konsulipalveluiden antamisesta edustustonsa toimipiirissä.

Edellä kerrotuin perustein toimivaltaisista edustustoista ja poikkeuksista edustustojen alueelliseen toimivaltaan konsulipalveluissa sekä konsulipalveluiden antamisesta ulkoasiainministeriössä säädetään annettavaksi tasavallan presidentin asetuksella.

Edustustojen palvelurakennetta järjestettäessä tulee huomioida perustuslain oikeusturvaa ja hyvän hallinnon takeita koskevat säännökset. Perustuslain 21 §:n 1 momentin nojalla jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa. Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Esityksen tavoitteena olevan konsulipalvelujen antamisen tehostamisen, edustustojen toimintaedellytysten lisäämisen sekä konsulipalvelujen saatavuuden ja laadun turvaamisen myötä turvattaisiin edellä mainittujen perusoikeuksien toteutuminen. Palvelut hädänalaisille sekä muut vastaavat konsulipalvelut, jotka edellyttävät välitöntä konsulitauksen hoitoa, on huomioitu laissa ja hallituksen esityksen perusteluissa esitetyllä tavalla.

Lakiehdotusta on arvioitava myös perustuslain 124 §:n kannalta, jonka mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin vi-

ranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Tarkoituksenmukaisuusvaatimus perustuslain 124 §:ssä on oikeudellinen edellytys, jonka täytyminen jää tapauskohtaisesti arvioitavaksi. Tällöin on otettava huomioon muun muassa hallintotehtävän luonne (. PeVL 48/2010 vp, s. 4/I). Perustuslain 124 §:ssä kielletään merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävien tehtävien antaminen muulle kuin viranomaiselle. Perustuslakiuudistuksen esitöiden mukaan merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä on pidettävä esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin (HE 1/1998 vp, s. 179/II, ks. myös PeVL 28/2001 vp, s. 5-6).

Kunniakonsuleiden toiminta perustuu jo pitkään vakiintuneeseen kansainvälinen käytäntöön sekä kansainvälisiin sopimuksiin. Perustuslain 1 §:n mukaisesti Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön, jota kunniakonsulitoiminta vakiintuneella käytännöllään myös heijastaa. Ottaen huomioon myös hallituksen esityksen perusteluissa selvitettyt kunniakonsuleiden suhteellisen rajalliset konsulipalvelun antamisen mahdollisuudet, voidaan katsoa, ettei lakiehdotusta ole pidettävä ongelmallisena perustuslain 124 §:n kannalta.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voitaneen hyväksyä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**konsulipalvelulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan konsulipalvelulain (498/1999) 1, 2 ja 8–10 § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään niistä konsulisuheteita koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 50/1980) 5 artiklassa tarkoitetuista konsulitehtävistä, joita Suomen ulkomaanedustukseen kuuluvat diplomaattiset edustustot ja konsuliedustustot (edustusto) voivat hoitaa yksityisen henkilön tai yhteisön avustamiseksi tai niiden etujen ja oikeuksien valvomiseksi ja joiden hoitaminen kuuluu ulkoasiainhallinnon tehtäviin tämän lain tai muun lainsäädännön nojalla (konsulipalvelu).

2 §

Konsulipalvelun saaja

Tämän lain mukaisia konsulipalveluja voidaan antaa suomalaiselle yhteisölle ja henkilölle, joka on Suomen kansalainen taikka sellainen Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen, jolla on oikeus tai jolle on myönnetty lupa oleskeluun tai työntekoon pysyvässä tai siihen verrattavassa tarkoituksessa Suomessa.

Pohjoismaan kansalaiselle annettavista palveluista määrätään Islannin, Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan välillä tehdyn yhteistyösopimuksen (SopS 28/1962) 34 artiklassa. Euroopan unionin kansalaisen oikeudesta saada palveluja toisen jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 artiklan 2 kohdan c alakohdassa.

Jäljempänä 4 ja 10 luvussa tarkoitettuja konsulipalveluja voidaan antaa erityisestä syystä myös muulle ulkomaalaiselle. Ulkomaiselle yhteisölle voidaan erityisestä syystä antaa 10 luvussa tarkoitettuja konsulipalveluja.

Muussa lainsäädännössä edustustoille säädettyjä konsulipalveluja annetaan siten kuin niistä erikseen säädetään.

8 §

Konsulipalvelujen suunnittelu, ohjaus ja valvonta

Konsulipalveluja koskeva yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat ulkoasiainministeriölle.

Ulkoasiainministeriö neuvoo, ohjaa ja avustaa tarpeen mukaan edustustoa konsulipalvelun antamisessa.

Edustuston päällikkö valvoo edustuston konsulipalvelujen hoitamista ja vastaa niiden antamisesta.

9 §

Konsulipalvelujen järjestäminen ulkoasiainhallinnossa

Tämän lain ja muun lainsäädännön mukaisia konsulipalveluita antavat suurlähetystöt, lähetystöt, pääkonsulaatit, konsulaatit, varakonsulaatit ja konsulitoimipaikat. Tasavallan presidentin asetuksella voidaan säätää, että jonkin edustuston konsulipalvelut tai osan niistä antaa toinen edustusto kuin se, joka

muutoin olisi toimivaltainen palvelun antamaan. Palvelut hädänalaisessa asemassa oleville sekä muut vastaavat konsulipalvelut antaa kuitenkin se edustusto, jota kulloinkin kyseessä olevan tilanteen vakavuus ja kiireellisyys edellyttää.

Jos konsulipalvelua tarvitaan maassa, joka ei kuulu minkään edustuston toimipiiriin, ulkoasiainministeriö määrää konsulipalvelun antamisesta.

Ulkoasiainministeriö voi antaa sellaisia konsulipalveluja, jotka eivät edellytä palvelun antamista asianomaisessa valtiossa ja palvelu muutoinkin soveltuu annettaviksi ulkoasiainministeriössä. Tarkempia säännöksiä ulkoasiainministeriön antamista konsulipalveluista voidaan antaa tasavallan presidentin asetuksella.

10 §

Kunniakonsulit

Kunniakonsulit voivat antaa yleistä neuvontaa ja opastusta hädänalaisessa asemassa oleville, sekä muita vastaavia konsulipalveluja. He antavat myös notaaripalveluja, jos ulkoasiainministeriö on heidät siihen valtuuttanut. Lisäksi kunniakonsuleiden tehtäviin voivat kuulua ne konsulipalvelut, joita he voivat muun lainsäädännön nojalla antaa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.

2.

Laki**kansalaisuuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan kansalaisuuslain (359/2003) 43 §:n 2 momentti,
muutetaan 10 ja 27 §:ien suomenkielinen sanamuoto, 34 §:n 2 momentin 3 kohdan a alakoh-
 ta, 40 §:n 3 momentti, 44 §:n 1 momentti ja 46 §:n 3 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 34 §:n 2 momentin 3 kohdan a alakohta ja 44 §:n 1 momentti lais-
 sa 579/2011 ja 46 §:n 3 momentti laissa 974/2007, ja
lisätään 51 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

10 §

Adoptiolapsi

Ulkomaalainen alle 12-vuotias lapsi, joka on adoptoitu ja jonka adoptiovanhemmista ainakin toinen on Suomen kansalainen, saa Suomen kansalaisuuden adoption perusteella siitä ajankohdasta lukien, jolloin adoptio on Suomessa pätevä.

27 §

Kaksitoista vuotta täyttänyt adoptiolapsi

Jos ulkomaalainen lapsi on täyttänyt 12 vuotta ennen adoptiota, hän saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos adoptiovanhemmista ainakin toinen on Suomen kansalainen ja adoptio on Suomessa pätevä.

34 §

*Kansalaisuuden säilyttäminen täytettäessä
22 vuotta*

 Riittävä yhteys katsotaan olevan, jos:

 3) henkilö on 18 vuotta täytettyään, mutta ennen 22 ikävuoden täyttämistä:

a) ilmoittanut kirjallisesti Suomen edustus-
 tolle tai maistraatille haluavansa säilyttää
 Suomen kansalaisuuden;

40 §

*Viranomaisten keskinäinen
ilmoitusvelvollisuus*

 Suomen edustuston saatua ilmoituksen henkilön halusta säilyttää Suomen kansalaisuus taikka poliisin tai edustuston annettua Suomen passin 18 vuotta täyttäneelle, mutta alle 22-vuotiaalle henkilölle, poliisi tai edustusto ilmoittaa asiasta väestötietojärjestelmään. Vastaavan ilmoituksen antaa pääesikunta tai siviilipalveluskeskus, kun alle 22-vuotias Suomen kansalainen on suorittanut Suomessa varusmies- tai siviilipalveluksen. Merkintä Suomen kansalaisuuden säilymisestä 34 §:n nojalla tehdään järjestelmään ennen kuin henkilö täyttää 22 vuotta.

43 §

Kanssahakija hakemuksessa ja ilmoituksessa

Kanssahakijalle voidaan myöntää Suomen kansalaisuus hakemuksesta tai ilmoituksesta vain yhdessä hakijan kanssa. Ilmoituksen kanssahakijaan ei sovelleta 4 luvun mukaisia hakijaa koskevia edellytyksiä.

44 §

Hakemuksen ja ilmoituksen vireillepano

Tässä laissa tarkoitettu hakemus ja ilmoitus jätetään henkilökohtaisesti poliisille. Hakemus Suomen kansalaisuudesta vapautumiseksi sekä 26 §:ssä tarkoitettu ilmoitus lapsesta, 27 §:ssä tarkoitettu ilmoitus adoptiolapsesta ja 29 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus voidaan jättää myös Suomen edustustoon tai kunniakonsulaattiin. Hakijana olevan lapsen puolesta hakemuksen tai ilmoituksen tekee ja jättää hänen huoltajansa tai edunvalvojansa. Kanssahakijan ja hakijana olevan lapsen on oltava läsnä hakemusta tai ilmoitusta jätettäessä.

46 §

Lisäselvitysten hankkiminen

Maahanmuuttovirasto, suojelupoliisi ja keskusrikospoliisi voivat kutsua hakijan antamaan hakemuksen tai ilmoituksen käsitteilyä varten tarvittavia tietoja. Näiden viranomaisten on mahdollisuuksien mukaan myös haastateltava hakijaa. Jos hakemus tai ilmoitus on pantu vireille ulkomailla, Suomen edustusto voi Maahanmuuttoviraston pyynnöstä kutsua hakijan antamaan asian käsitteilyä varten tarvittavia tietoja.

51 §

Tarkemmat säännökset

Siitä, mitkä Suomen edustustoista hoitavat tässä laissa edustustolle säädetyt tehtävät, säädetään konsulipalvelulain (498/1999) 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.

3.

Laki**ulkomaalaislain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään ulkomaalaislakiin (301/2004) uusi 213 a § seuraavasti:

213 a §
*Konsulipalvelujen antaminen Suomen
edustustoissa*

Siitä, mitkä Suomen edustustoista hoitavat
tässä laissa edustustolle säädettyjä tehtäviä,

säädetään konsulipalvelulain (498/1999)
9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä
kuuta 20 _____

4.

Laki**passilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään passilakiin (671/2006) uusi 37 a § seuraavasti:

37 a §
*Konsulipalvelujen antaminen Suomen
suurlähetystöissä ja konsulaateissa*

Siitä, mitkä Suomen suurlähetystöt ja lähe-
tety virkamiehen johtamat konsulaatit anta-

vat tässä laissa tarkoitettuja konsulipalveluja,
säädetään konsuli-palvelulain (498/1999)
9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä
kuuta 20 _____

5.

Laki**asevelvollisuuslain 126 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asevelvollisuuslain (1438/2007) 126 §, sellaisena kuin se on laissa 147/2010, seuraavasti:

126 §

Tiedoksianto ulkomailla asuvalle ja muu tiedonkulku

Tässä laissa tarkoitettu päätös voidaan antaa tiedoksi ulkomailla asuvalle asevelvolliselle hallintolaissa (434/2003) tarkoitetun menettelyn lisäksi myös lähettämällä päätös Suomen edustustolle edelleen asevelvolliselle toimitettavaksi.

Asevelvollinen voi toimittaa tässä laissa tarkoitettua asiaa koskevan, sotilasviran-

omaiselle osoitetun ilmoituksen ja kirjeen 1 momentissa tarkoitetun ulkoasiainhallinnon viranomaisen välityksellä. Ulkoasiainhallinnon viranomaisen tulee toimittaa asiakirja tai ilmoitus viipymättä maavoimien esikunnalle.

Siitä, mitkä Suomen edustustoista hoitavat tässä laissa edustustolle säädetyjä tehtäviä, säädetään konsulipalvelulain (498/1999) 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

Helsingissä 28 päivänä elokuuta 2014

Pääministeri

ALEXANDER STUBB

Ulkoasiainministeri *Erkki Tuomioja*

Rinnakkaistekstit

1.

Laki**konsulipalvelulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan konsulipalvelulain (498/1999) 1, 2 ja 8–10 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

*Soveltamisala**Soveltamisala*

Tässä laissa konsulipalveluilla tarkoitetaan konsulisuhteita koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 50/1980) 5 artiklassa mainittuja sellaisia konsulitehtäviä, joita Suomen ulkomaanedustukseen kuuluvat diplomaattiset edustustot ja konsuliedustustot (*edustusto*) voivat suorittaa yksityisen henkilön tai yhteisön avustamiseksi tai niiden etujen ja oikeuksien valvomiseksi ja joiden suorittaminen kuuluu ulkoasiainhallinnon tehtäviin tämän lain nojalla, jollei palvelun antamisesta toisin säädetä tai määrätä.

Tässä laissa säädetään niistä konsulisuhteita koskevan Wienin yleissopimuksen (*SopS 50/1980*) 5 artiklassa tarkoitetuista konsulitehtävistä, joita Suomen ulkomaanedustukseen kuuluvat diplomaattiset edustustot ja konsuliedustustot (*edustusto*) voivat hoitaa yksityisen henkilön tai yhteisön avustamiseksi tai niiden etujen ja oikeuksien valvomiseksi ja joiden hoitaminen kuuluu ulkoasiainhallinnon tehtäviin tämän lain tai muun lainsäädännön nojalla (*konsulipalvelu*).

2 §

2 §

*Konsulipalvelun saaja**Konsulipalvelun saaja*

Jos konsulipalvelun antamisesta ei toisin säädetä, tämän lain 3—10 luvussa tarkoitettuja konsulipalveluja annetaan suomalaiselle yhteisölle sekä henkilölle, joka on Suomen kansalainen taikka sellainen Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen, jolla on oikeus tai jolle on myönnetty lupa oleskeluun tai työntekoon pysyvässä tai siihen verrattavassa tarkoituksessa Suomessa.

Tämän lain mukaisia konsulipalveluja voidaan antaa suomalaiselle yhteisölle ja henkilölle, joka on Suomen kansalainen taikka sellainen Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen, jolla on oikeus tai jolle on myönnetty lupa oleskeluun tai työntekoon pysyvässä tai siihen verrattavassa tarkoituksessa Suomessa.

Pohjoismaan kansalaiselle annettavista palveluista määrätään Islannin, Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan välillä tehdyn yhteistyösopimuksen (SopS 28/1962) 34 artiklassa.

Pohjoismaan kansalaiselle annettavista palveluista määrätään Islannin, Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan välillä tehdyn yhteistyösopimuksen (SopS 28/1962) 34 artiklassa.

Euroopan unionin kansalaisen oikeudesta saada palveluja toisen jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta määrätään Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 8 c artiklassa.

Tämän lain 4 ja 10 luvussa tarkoitettuja konsulipalveluja voidaan antaa erityisestä syystä myös muulle ulkomaalaiselle. Ulkomaiselle yhteisölle voidaan erityisestä syystä antaa 10 luvussa tarkoitettuja konsulipalveluja.

8 §

Ulkoasiainministeriön tehtävät

Konsulipalveluja koskeva yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat ulkoasiainministeriölle.

Ulkoasiainministeriö neuvoo, ohjaa ja avustaa tarpeen mukaan edustustoa yksittäisen konsulipalvelun hoitamisessa.

9 §

Konsulipalvelujen hoitaminen edustustossa

Konsulipalveluja hoitavia edustustoja ovat suurlähetystöt, lähetystöt ja lähetetyn pääkonsulin, konsulin ja varakonsulin virastot.

Edustuston päällikön tehtävänä on valvoa edustuston toimipiirissä konsulipalvelujen hoitamista ja vastata niiden antamisesta.

Jos konsulipalvelua tarvitaan maassa, joka ei kuulu minkään edustuston toimipiiriin, ulkoasiainministeriö määrää konsulipalvelun hoitamisesta.

Euroopan unionin kansalaisen oikeudesta saada palveluja toisen jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 artiklan 2 kohdan c alakohdassa.

Jäljempänä 4 ja 10 luvussa tarkoitettuja konsulipalveluja voidaan antaa erityisestä syystä myös muulle ulkomaalaiselle. Ulkomaiselle yhteisölle voidaan erityisestä syystä antaa 10 luvussa tarkoitettuja konsulipalveluja.

Muussa lainsäädännössä edustustoille säädettyjä konsulipalveluja annetaan siten kuin niistä erikseen säädetään.

8 §

Konsulipalvelujen suunnittelu, ohjaus ja valvonta

Konsulipalveluja koskeva yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat ulkoasiainministeriölle.

Ulkoasiainministeriö neuvoo, ohjaa ja avustaa tarpeen mukaan edustustoa konsulipalvelun antamisessa.

Edustuston päällikkö valvoo edustuston konsulipalvelujen hoitamista ja vastaa niiden antamisesta.

9 §

Konsulipalvelujen järjestäminen ulkoasiainhallinnossa

Tämän lain ja muun lainsäädännön mukaisia konsulipalveluita antavat suurlähetystöt, lähetystöt, pääkonsulaatit, konsulaatit, varakonsulaatit ja konsulitoimipaikat. Tasavallan presidentin asetuksella voidaan säätää, että jonkin edustuston konsulipalvelut tai osan niistä antaa toinen edustusto kuin se, joka muutoin olisi toimivaltainen palvelun antamaan. Palvelut hädänalaisessa asemassa oleville sekä muut vastaavat konsulipalvelut antaa kuitenkin se edustusto, jota kulloinkin kyseessä olevan tilanteen vakavuus ja kii-reellisyys edellyttää.

Jos konsulipalvelua tarvitaan maassa, joka ei kuulu minkään edustuston toimipiiriin, ulkoasiainministeriö määrää konsulipalvelun antamisesta.

Ulkoasiainministeriö voi antaa sellaisia konsulipalveluja, jotka eivät edellytä palvelun antamista asianomaisessa valtiossa ja palvelu muutoinkin soveltuu annettaviksi ulkoasiainministeriössä. Tarkempia säännöksiä ulkoasiainministeriön antamista konsulipalveluista voidaan antaa tasavallan presidentin asetuksella.

10 §

Kunniakonsulit

Kunniakonsuli voi hoitaa niitä konsulipalveluja, jotka hänelle kuuluvat tehtävänsä mukaisesti tai joita hoitamaan ulkoasiainministeriö on hänet valtuuttanut.

10 §

Kunniakonsulit

Kunniakonsulit voivat antaa yleistä neuvontaa ja opastusta hädänalaisessa asemassa oleville, sekä muita vastaavia konsulipalveluja. He antavat myös notaaripalveluja, jos ulkoasiainministeriö on heidät siihen valtuuttanut. Lisäksi kunniakonsuleiden tehtäviin voivat kuulua ne konsulipalvelut, joita he voivat muun lainsäädännön nojalla antaa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

2.

Laki**kansalaisuuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan kansalaisuuslain (359/2003) 43 §:n 2 momentti,
muutetaan 10 ja 27 §:ien suomenkielinen sanamuoto, 34 §:n 2 momentin 3 kohdan a alakoh-
 ta, 40 §:n 3 momentti, 44 §:n 1 momentti ja 46 §:n 3 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 34 §:n 2 momentin 3 kohdan a alakohda ja 44 §:n 1 momentti lais-
 sa 579/2011 ja 46 §:n 3 momentti laissa 974/2007, ja
lisätään 51 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

10 §

10 §

*Ottolapsi**Adoptiolapsi*

Ulkomaalainen alle 12-vuotias lapsi, joka on otettu ottolapseksi ja jonka ottovanhemmista ainakin toinen on Suomen kansalainen, saa Suomen kansalaisuuden lapseksiottamisen perusteella siitä ajankohdasta lukien, jolloin lapseksiottaminen on Suomessa pätevä.

Ulkomaalainen alle 12-vuotias lapsi, joka on adoptoitu ja jonka adoptiovanhemmista ainakin toinen on Suomen kansalainen, saa Suomen kansalaisuuden *adoption* perusteella siitä ajankohdasta lukien, jolloin *adoptio* on Suomessa pätevä.

27 §

27 §

*Kaksitoista vuotta täyttänyt ottolapsi**Kaksitoista vuotta täyttänyt adoptiolapsi*

Jos ulkomaalainen lapsi on täyttänyt 12 vuotta ennen lapseksiottamista, hän saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos ottovanhemmista ainakin toinen on Suomen kansalainen ja lapseksiottaminen on Suomessa pätevä.

Jos ulkomaalainen lapsi on täyttänyt 12 vuotta ennen *adoptiota*, hän saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos *adoptiovanhemmista* ainakin toinen on Suomen kansalainen ja *adoptio* on Suomessa pätevä.

34 §

34 §

*Kansalaisuuden säilyttäminen täytettäessä
22 vuotta**Kansalaisuuden säilyttäminen täytettäessä
22 vuotta*

 Riittävä yhteys katsotaan olevan, jos:

 Riittävä yhteys katsotaan olevan, jos:

3) henkilö on 18 vuotta täytettyään, mutta

3) henkilö on 18 vuotta täytettyään, mutta

ennen 22 ikävuoden täyttämistä:

a) ilmoittanut kirjallisesti Suomen *diplo-*
maattiselle edustustolle tai *lähetetyn virka-*
miehen johtamalle konsulaatille taikka maistraatille haluavansa säilyttää Suomen kansalaisuuden;

ennen 22 ikävuoden täyttämistä:

a) ilmoittanut kirjallisesti Suomen edustus-
tolle tai maistraatille haluavansa säilyttää
Suomen kansalaisuuden;

40 §

Viranomaisten keskinäinen ilmoitusvelvolli-
suus

40 §

Viranomaisten keskinäinen ilmoitusvelvolli-
suus

Edustuston saatua ilmoituksen henkilön halusta säilyttää Suomen kansalaisuus taikka poliisin tai edustuston annettua Suomen passin 18 vuotta täyttäneelle, mutta alle 22-vuotiaalle henkilölle, poliisi tai edustusto ilmoittaa asiasta väestötieto-järjestelmään. Vastaavan ilmoituksen antavat Pääesikunta ja siviilipalveluskeskus, kun alle 22-vuotias Suomen kansalainen on suorittanut Suomessa varusmies- tai siviilipalveluksen. Merkintä Suomen kansalaisuuden säilymisestä 34 §:n nojalla tehdään järjestelmään ennen kuin henkilö täyttää 22 vuotta.

Suomen edustuston saatua ilmoituksen henkilön halusta säilyttää Suomen kansalaisuus taikka poliisin tai edustuston annettua Suomen passin 18 vuotta täyttäneelle, mutta alle 22-vuotiaalle henkilölle, poliisi tai edustusto ilmoittaa asiasta väestötietojärjestelmään. Vastaavan ilmoituksen antaa *pää-*
esikunta tai siviilipalveluskeskus, kun alle 22-vuotias Suomen kansalainen on suorittanut Suomessa varusmies- tai siviilipalveluksen. Merkintä Suomen kansalaisuuden säilymisestä 34 §:n nojalla tehdään järjestelmään ennen kuin henkilö täyttää 22 vuotta.

43 §

Kanssahakija hakemuksessa ja ilmoituksessa

Kanssahakijalle voidaan myöntää Suomen kansalaisuus hakemuksesta tai ilmoituksesta vain yhdessä hakijan kanssa. Ilmoituksen kanssahakijaan ei sovelleta 4 luvun mukaisia hakijaa koskevia edellytyksiä.

Edellä 30 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen kanssahakijalta edellytetään, että hänen varsinainen asuntonsa ja kotinsa on Suomessa. Jos kansalaisuuden myöntäminen ilmoituksesta edellyttää, että hakijan varsinainen asunto ja koti on ja on ollut Suomessa ainakin viimeksi kuluneet kaksi vuotta, 15 vuotta täyttäneeltä kanssahakijalta edellytetään, että hänen varsinainen asuntonsa ja kotinsa on ja on ollut Suomessa keskeytyksettä viimeksi kuluneet kaksi vuotta, ja alle 15-vuotiaalta kanssahakijalta, että hänen varsinainen asuntonsa ja kotinsa on Suomessa.

43 §

Kanssahakija hakemuksessa ja ilmoituksessa

Kanssahakijalle voidaan myöntää Suomen kansalaisuus hakemuksesta tai ilmoituksesta vain yhdessä hakijan kanssa. Ilmoituksen kanssahakijaan ei sovelleta 4 luvun mukaisia hakijaa koskevia edellytyksiä.

44 §

Hakemuksen ja ilmoituksen vireillepano

Tässä laissa tarkoitettu hakemus ja ilmoitus jätetään henkilökohtaisesti poliisille. Hakemus Suomen kansalaisuudesta vapautumisesta, 26 ja 27 §:ssä tarkoitettu ilmoitus lapsesta ja ottolapsesta sekä 29 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus voidaan jättää myös asianomaiseen Suomen diplomaattiseen edustustoon, konsulaattiin tai kunniakonsulaattiin. Hakijana olevan lapsen puolesta hakemuksen tai ilmoituksen tekee ja jättää hänen huoltajansa tai edunvalvojansa. Kanssahakijan ja hakijana olevan lapsen on oltava läsnä hakemusta tai ilmoitusta jätettäessä.

46 §

Lisäselvitysten hankkiminen

Maahanmuuttovirasto, suojelupoliisi ja keskusrikospoliisi voivat kutsua hakijan antamaan hakemuksen tai ilmoituksen käsittelyä varten tarvittavia tietoja. Näiden viranomaisten on mahdollisuuksien mukaan haastatettava hakijaa samanaikaisesti. Jos hakemus tai ilmoitus on pantu vireille ulkomailla, asianomainen Suomen diplomaattinen edustusto tai lähetetyn virkamiehen johtama konsulaatti voi Maahanmuuttoviraston pyynnöstä kutsua hakijan antamaan asian käsittelyä varten tarvittavia tietoja.

51 §

Tarkemmat säännökset

44 §

Hakemuksen ja ilmoituksen vireillepano

Tässä laissa tarkoitettu hakemus ja ilmoitus jätetään henkilökohtaisesti poliisille. Hakemus Suomen kansalaisuudesta vapautumisesta, 26 §:ssä tarkoitettu ilmoitus lapsesta, 27 §:ssä tarkoitettu ilmoitus adoptiolapsesta ja 29 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus voidaan jättää myös Suomen edustustoon tai kunniakonsulaattiin. Hakijana olevan lapsen puolesta hakemuksen tai ilmoituksen tekee ja jättää hänen huoltajansa tai edunvalvojansa. Kanssahakijan ja hakijana olevan lapsen on oltava läsnä hakemusta tai ilmoitusta jätettäessä.

46 §

Lisäselvitysten hankkiminen

Maahanmuuttovirasto, suojelupoliisi ja keskusrikospoliisi voivat kutsua hakijan antamaan hakemuksen tai ilmoituksen käsittelyä varten tarvittavia tietoja. Näiden viranomaisten on mahdollisuuksien mukaan myös haastatettava hakijaa. Jos hakemus tai ilmoitus on pantu vireille ulkomailla, Suomen edustusto voi Maahanmuuttoviraston pyynnöstä kutsua hakijan antamaan asian käsittelyä varten tarvittavia tietoja.

51 §

Tarkemmat säännökset

Siitä, mitkä Suomen edustustoista hoitavat tässä laissa edustustolle säädettyjä tehtäviä, säädetään konsulipalvelulain (498/1999) 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.

5.

Laki**asevelvollisuuslain 126 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asevelvollisuuslain (1438/2007) 126 §, sellaisena kuin se on laissa 147/2010,
seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

126 §

126 §

*Tiedoksianto ulkomailla asuvalle ja muu
tiedonkulku**Tiedoksianto ulkomailla asuvalle ja muu
tiedonkulku*

Tässä laissa tarkoitettu päätös voidaan antaa tiedoksi ulkomailla asuvalle asevelvolliselle hallintolaissa (434/2003) tarkoitetun menettelyn lisäksi myös lähettämällä päätös *asevelvollisen asuinpaikkaa lähinnä olevalle Suomen suurlähetystölle, lähetystölle tai lähetetyn virkamiehen johtamalle konsulaatille* edelleen asevelvolliselle toimitettavaksi.

Asevelvollinen voi toimittaa tässä laissa tarkoitettua asiaa koskevan, sotilasviranomaiselle osoitetun ilmoituksen ja kirjeen 1 momentissa tarkoitetun ulkoasiainhallinnon viranomaisen välityksellä. Ulkoasiainhallinnon viranomaisen tulee toimittaa asiakirja tai ilmoitus viipymättä maavoimien esikunnalle.

Tässä laissa tarkoitettu päätös voidaan antaa tiedoksi ulkomailla asuvalle asevelvolliselle hallintolaissa (434/2003) tarkoitetun menettelyn lisäksi myös lähettämällä päätös *Suomen edustustolle* edelleen asevelvolliselle toimitettavaksi.

Asevelvollinen voi toimittaa tässä laissa tarkoitettua asiaa koskevan, sotilasviranomaiselle osoitetun ilmoituksen ja kirjeen 1 momentissa tarkoitetun ulkoasiainhallinnon viranomaisen välityksellä. Ulkoasiainhallinnon viranomaisen tulee toimittaa asiakirja tai ilmoitus viipymättä maavoimien esikunnalle.

Siitä, mitkä Suomen edustustoista hoitavat tässä laissa edustustolle säädettyjä tehtäviä, säädetään konsulipalvelulain (498/1999) 9 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.